

Nr B 14

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ärvdabalk m. m.

Genom en den 6 juni 1958 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr B 23, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:ts under åberopande av propositionen bilagt i statsrådet fört protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Ärvdabalk

Härigenom förordnas, att ärvdabalken i Sveriges rikes lag skall hava följande lydelse.

1 KAP.

Om rätt att taga arv

1 §.

Arv kan tagas endast av den som lever vid arvlåtarens död; dock må barn, som är avlat dessförinnan, taga arv, om det sedermera födes med liv. Är fråga om rätt till del i boet efter arvlåtarens efterlevande make, skall hänsyn tagas till tiden för makens död.

2 §.

Är arvinge till den, efter vilken arv fallit, jämväl avliden, och kan bevis ej förebringas att han överlevat arvlåtaren, skall med arvet så förfaras som om han icke överlevat denne.

3 §.

Utländsk medborgare må lika med svensk taga arv här i riket. Är i annan stat svensk medborgare icke likställd med inlänning i fråga om rätten att taga arv, eller måste han där vidkännas större avdrag än denne, äger Konungen förordna att motsvarande inskränkning skall gälla för den statens medborgare här i riket.

2 KAP.

Om skyldemans arvsrätt

1 §.

Närmaste arvingar på grund av skyldskap äro arvlåtarens avkomlingar (*bröstarvingar*).

Arvlåtarens barn taga lika lott. Är barn dött, skola dess avkomlingar träda i dess ställe, och skall var gren taga lika lott.

2 §.

Finnas ej bröstarvingar, taga arvlåtarens fader och moder hälften var av arvet.

Är fader eller moder död, dela arvlåtarens syskon faderns eller moderns lott. I avlidet syskons ställe träda dess avkomlingar, och skall var gren taga lika lott. Finnas ej syskon eller avkomlingar av dem, men lever endera av arvlåtarens föräldrar, skall denne taga hela arvet.

Äro halvsyskon efter arvlåtaren, taga de med helsyskon eller deras avkomlingar del i lott, som skolat tillfalla deras fader eller moder. Finnas ej helsyskon, och äro båda föräldrarna döda, skola arvlåtarens halvsyskon taga hela arvet. I avlidet halvsyskons ställe träda dess avkomlingar.

3 §.

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, taga farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Envar ärver lika lott.

Är farfader, farmoder, morfader eller mormoder död, skola den dödes barn dela hans lott. Äro ej barn efter den döde, tager den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna eller, om även han är död men efterlämnat barn, hans barn den dödes lott. Finnes ej arvinge å den sidan, skall hela arvet gå till arvingarna å den andra.

4 §.

Andra skyldemän än ovan sägs äga ej ärva.

3 KAP.

Om makes arvsrätt; så ock om rätt för den först avlidne makens arvingar i boet efter den sist avlidne maken

1 §.

Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, tillfaller kvarlåtenskapen maken. Lever vid makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, äga de som då äro närmast till arv efter den först avlidne taga hälften av efterlevande makens bo, där ej nedan annorlunda stadgas. Ej må efterlevande maken genom testamente förordna om vad sålunda skall tillfalla den först avlidnes arvingar.

2 §.

Ägde vid den först avlidne makens död makarna eller en av dem enskild egendom, eller motsvarade eljest kvarlåtenskapen efter den först avlidne annan andel än hälften av makarnas egendom, taga de arvingar efter den först avlidne som i 1 § nämnts samma andel i boet efter den sist avlidne.

Har den först avlidne maken genom testamente förordnat, att något av kvarlåtenskapen efter honom skall tillfalla annan än efterlevande maken, skall avdrag härför göras vid andelens beräkning.

3 §.

Har efterlevande maken genom gåva eller annan därmed jämförlig handling, utan tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet.

Kan vederlag ej utgå, skall gåvan eller dess värde återbäras, såframt den som mottog gåvan insåg eller bort inse, att den lände arvingarna efter den först avlidne till förfång. Talan härom må dock ej väckas, sedan fem år förflutit från det gåvan mottogs.

Var vid dödsfallet gåva, som tillkommit under omständigheter varom ovan sägs, ej fullbordad, må den ej göras gällande, i den mån det skulle lända arvingarna efter den först avlidne till förfång.

4 §.

Överstiger boets värde vid efterlevande makens död dess värde vid den först avlidnes frånfälle, skall denna förkovran tilläggas den efterlevandes arvingar, såvitt visas att egendom till motsvarande värde tillfallit den efterlevande i arv, gåva eller testamente eller ock må antagas att boets förkovran härrör från förvärvsarbete, som efter den först avlidne makens död drivits av den efterlevande.

Har efterlevande maken gjort sig skyldig till förfarande som avses i 3 §, skall, vid beräkning huruvida förkovran föreligger, kvarlåtenskapen ökas med ett belopp, motsvarande den minskning av boet som orsakats av efterlevande maken.

5 §.

Vid delningen av boet efter den sist avlidne maken äga vardera makens arvingar på sin lott erhålla egendom, som under äktenskapet tillhört den maken, och den sist avlidnes arvingar jämväl egendom, som sedermera förvärvats av denne. Fastighet må, även om den i värde överstiger vad å lotten belöper, uttagas, om penningar lämnas till fyllnad av andra sidans lott.

I övrigt skall beträffande förrättningen i tillämpliga delar gälla vad om bodelning är stadgat.

6 §.

Har efterlevande maken gått i nytt gifte, skall vid hans död delning enligt detta kapitel av hans behållna giftorättsgods och enskilda egendom äga rum, innan bodelning må förrättas.

Skall i efterlevande makens livstid bodelning äga rum mellan honom och hans make i nytt äktenskap eller dennes arvingar, skall av efterlevande makens behållna giftorättsgods och enskilda egendom före delningen uttagas egendom till värde, motsvarande vad enligt 1—4 §§ belöper å den först avlidnes arvingar.

Vad i 4 § stadgas för det fall, att egendom tillfallit efterlevande maken i arv, gåva eller testamente, skall äga motsvarande tillämpning, därest han, till följd av nytt gifte, vid bodelning eller eljest på grund av giftorätt erhållit egendom utöver vad förut tillkom honom.

7 §.

Om efterlevande maken jämlikt 13 kap. 12 § giftermålsbalken ägt erhålla hela kvarlåtenskapen vid bodelning efter den först avlidne, skall vad ovan är stadgat om rätt för dennes arvingar i boet efter den sist avlidne maken ej gälla.

8 §.

Vad i detta kapital är stadgat om efterlevande makes arvsrätt skall ej äga tillämpning, om vid arvlåtarens död makarna på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapskillnad då var anhängig eller vid bodelning i anledning av dödsfallet makarnas giftorättsgods efter vad i giftermålsbalken stadgas skall så delas som hade återgång skett.

4 KAP.

Om arvsrätt vid adoptivförhållande; så ock om den arvsrätt, som tillkommer barn utom äktenskap, och om arvsrätt efter sådant barn

1 §.

Adoptivbarn och dess avkomlingar taga arv och ärvas som om adoptivbarnet varit adoptantens barn i äktenskap.

2 §.

Mellan adoptivbarnet och dess avkomlingar å ena samt övriga skyldemän till adoptivbarnet å andra sidan äger arvsrätt ej rum. Har make adopterat andra makens barn, skall dock arv tagas som om barnet varit makarnas gemensamma.

3 §.

Barn utom äktenskap eller dess avkomlingar taga arv efter barnets moder och mödernefränder och ärvas av dem, såsom vore barnet av äktenkaplig börd.

4 §.

Är barnet trolovningsbarn eller har fadern avgivit förklaring, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, skall barnet taga arv efter fadern och fadern efter barnet, såsom vore barnet av äktenskaplig börd. I andra fall äga barnet och fadern ej arvsrätt efter varandra. Mellan barnet och dess fädernefränder äger ej arvsrätt rum.

Om barn utom äktenskap, som ägt ärva fadern, är avlidet, taga dess avkomlingar arv efter honom och han efter dem, på sätt i 2 kap. är stadgat.

5 §.

Förklaring varom i 4 § sägs skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig, av två personer bevitnad handling, som företetts inför barnavårdsmannen eller barnavårdsnämnden. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet fyllt aderton år, är förklaringen ej gällande, med mindre den godkänts av barnet i den ordning varom nyss är sagt.

5 KAP.

Om allmänna arvsfondens rätt till arv

1 §.

Finnes ej arvinge jämlikt ovan givna bestämmelser, skall arvet tillfalla en fond, benämnd allmänna arvsfonden.

2 §.

Föreligger anledning att å fondens vägnar klandra testamente, som dock får antagas vara ett riktigt uttryck för arvlåtarens yttersta vilja, må Konungen besluta att klander ej skall äga rum.

3 §.

Arv som tillfallit fonden må, där det med hänsyn till omständigheterna får anses billigt, av Konungen med riksdagens samtycke helt eller delvis avstås till arvlåtarens skyldeman eller annan som stått arvlåtaren nära.

4 §.

Om fondens ändamål samt meddelande av understöd ur fonden, så ock om fondens förvaltning och bevakande av dess rätt är särskilt stadgat.

6 KAP.

Om förskott å arv

1 §.

Vad arvlåtaren i livstiden givit bröstarvinge skall såsom förskott avräknas å hans arv, såframt icke annat föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antagas hava varit avsett. Är mottagaren annan arvinge, skall avräkning ske allenast om detta stadgats eller på grund av omständigheterna måste anses hava varit avsett, då egendomen gavs.

Är till makars gemensamma bröstarvinge förskott å arv givet av enderas giftorättsgods, skall, såvitt det kan ske, avräkning därför äga rum å arvet efter den först avlidne. Återstoden skall avräknas å arvet efter andra maken.

2 §.

Kostnader, som fader eller moder nedlagt å barns uppehälle och utbildning, skola ej avräknas å dess arv, såvitt den som vidkänts kostnaden därmed endast fullgjort honom åliggande underhållsskyldighet.

Ej heller skall å bröstarvinges arv avräkning äga rum för sedvanliga skänker, vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor.

3 §.

Avräkning av förskott skall ske efter egendomens värde vid mottagandet, såframt icke på grund av omständigheterna annat bör gälla.

4 §.

Kan vad arvinge mottagit i förskott ej till fullo avräknas å hans arvslott, är han ej skyldig återbära överskottet, med mindre bestämmelse därom träffats då förskottet gavs.

5 §.

Har förskott givits, skall, för bestämmande av arvslotternas storlek, kvarlåtenskapen före delningen ökas med förskottets värde eller, om avräkning ej kan till fullo ske å förskottstagarens arv, med vad därå kan avräknas.

6 §.

Har arvinge som mottagit förskott avlidit före arvlåtaren, äro förskottstagarens avkomlingar pliktiga att avräkna förskottet å sina arvslotter.

Skall arv delas mellan flera grenar och har arvinge i en gren mottagit förskott, äro, om han avlidit före arvlåtaren utan att efterlämna avkomlingar som åga träda i hans ställe, övriga arvingar inom samma gren pliktiga att avräkna förskottet å sina arvslotter; dock taga de ej mindre del i kvarlåtenskapen än de ägt bekomma, om förskottstagaren levat.

7 §.

Vad make av sitt giftorättsgods givit styvbarn eller dess avkomling skall avräknas å mottagarens arv efter andra maken, såframt icke annat föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antagas hava varit avsett. Med samma förbehåll skall vad efterlevande make givit sådan arvinge eller testamentstagare, som enligt 3 kap. 1 § eller 12 kap. 1 § äger taga del i efterlevande makens bo, avräknas å mottagarens lott däri. Bestämmelserna i 2—6 §§ skola även i dessa fall tillämpas.

7 KAP.

Om laglott

1 §.

Hälften av den arvslott, som enligt lag tillkommer bröstarvinge, utgör hans laglott.

2 §.

Bröstarvinge är pliktig att å sin laglott avräkna vad han av arvlåtaren mottagit i förskott å sitt arv, så ock vad han mottagit på grund av testamente, såframt icke annat föranledes av detta.

3 §.

För utfående av laglott äger bröstarvinge påkalla jämkning i testamente. Äro flera förordnanden, skall, om ej annat följer av testamentet, legat utgå före förordnande till universell testamentstagare och legat, som avser viss egendom, utgå före annat samt i övrigt nedsättning ske i förhållande till storleken av varje förordnande eller, vad angår förordnande till bröstarvinge, till den del därav som han ej är pliktig avräkna å sin laglott.

Bröstarvinge, som ej inom sex månader efter det han erhöll del av testamentet på sätt i 14 kap. sägs påkallat jämkning genom att giva testamentstagaren sitt anspråk tillkänna eller genom att väcka talan mot honom, har förlorat sin rätt.

4 §.

Har arvlåtaren i livstiden bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor att gåvan till syftet är att likställa med testamente, skall i avseende å gåvan vad i 2 och 3 §§ är stadgat om testamente äga motsvarande tillämpning, om ej särskilda skäl äro däremot; och skall vid nedsättning av gåvan motsvarande del av den bortgivna egendomen återbäras eller, om det ej kan ske, ersättning utgivas för dess värde. Vid laglottens beräkning skall värdet av den bortgivna egendomen läggas till kvarlåtenskapen.

Vill bröstarvinge mot gåvotagare göra gällande rätt som avses i första stycket, skall han väcka talan inom ett år från det bouppteckning efter arvlåtaren avslutades. Försittes denna tid, är rätt till talan förlorad.

Var vid dödsfallet gåvan ej fullbordad, må den ej, med mindre särskilda skäl äro därtill, göras gällande, i den mån det skulle lända till intrång i bröstarvinges laglott.

5 §.

Har arvlåtaren genom testamente tillerkänt någon nyttjanderätt, avkomst eller annan förmån att utgå av kvarlåtenskapen eller genom föreskrifter rörande dennas förvaltning eller på annat sätt inskränkt rätten att förfoga över den, äger bröstarvinge utan hinder av sådant förordnande utfå sin laglott i egendom, varöver han äger fritt förfoga.

6 §.

Äger barn till arvlåtaren på grund av lag rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen, skall hänsyn därtill ej tagas vid bestämmande av bröstarvinges laglott.

Om rätt att genom testamente belasta bröstarvinges laglott med underhållsbidrag stadgas i 8 kap.

8 KAP.

Om underhållsbidrag ur kvarlåtenskap

1 §.

Lämnar arvlåtaren efter sig barn, vars uppfostran icke är avslutad, och kan det ej av sitt arv eller annorledes njuta uppehälle och utbildning efter vad med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, äger barnet, innan arv eller testamente må tagas, ur kvarlåtenskapen utfå bidrag till underhållet med ett belopp en gång för alla, dock ej för tiden efter det barnet fyllt tjuguetta år. Hava flera barn denna rätt och förslår ej kvarlåtenskapen till deras underhåll, skall dem emellan sådan jämkning ske som med hänsyn till deras behov och förhållandena i övrigt finnes skäligt.

Bidrag, varom nu sagts, må ej lända till minskning av annan bröstarvinges arvslott, såvitt han i följd av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig och arvet erfordras till skäligt underhåll eller till fullgörande av underhållsplikt.

2 §.

Har arvlåtaren genom testamente förordnat att barn, som i följd av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig, skall erhålla underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen, och kan barnet ej av sitt arv eller an-

noriedes njuta skäligt underhåll, då må sådant bidrag utgå, å särskilda tider eller med ett belopp en gång för alla, ändå att bröstarvinge skulle lida intrång i sin laglott. Bröstarvinge äger dock påkalla sådan jämkning i förordnandet att hans laglott ej belastas annorledes än med årligt bidrag, motsvarande högst fem för hundra av laglottens värde; och äger han utfå laglotten, om han för bidraget ställer säkerhet som av den underhållsberättigade eller av rätten godkännes.

Bidrag enligt denna paragraf skall utgå, innan annat testamente må tagas.

3 §.

Har någon erhållit egendom i testamente av den som efterlämnat barn som avses i 2 §, är han pliktig att utgiva årligt underhållsbidrag, motsvarande högst fem för hundra av egendomens värde; och skall egendomen ej utgivas till honom, med mindre säkerhet, som godkännes av den underhållsberättigade eller av rätten, blivit ställd för underhållsbidraget. Är testamentstagaren bröstarvinge, skall vad nu är sagt gälla allenast egendom som överstiger hans arvslott.

4 §.

Har arvlåtaren bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor, varom i 7 kap. 4 § sägs, skall, såvitt fråga är om underhållsbidrag till barn som avses i 1 eller 2 §, beträffande gåvan och gåvotagaren vad om testamente och testamentstagare i 1 och 3 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning. I den mån det visar sig erforderligt, skall den mottagna egendomen återbäras eller, om det ej kan ske, ersättning utgivas för dess värde.

Var vid dödsfallet gåvan ej fullbordad, må den ej göras gällande, i den mån det skulle lända till intrång i barnets rätt till underhållsbidrag.

5 §.

Räcker ej bidrag, varom ovan stadgats, till underhåll åt barn som avses i 1 §, är bröstarvinge, som mottagit egendom i förskott å sin arvslott eller eljest såsom gåva, pliktig att utgiva underhållsbidrag intill egendomens värde vid mottagandet, ändå att fall ej är för handen varom i 4 § sägs; dock äger sådan skyldighet ej rum, i den mån egendomen utan mottagarens vållande gått förlorad. Av det belopp som sålunda skall utgivas äger barnet årligen såsom bidrag till underhållet utfå vad med hänsyn till den tid som återstår för dess uppfostran och omständigheterna i övrigt får anses belöpa på året.

Vad i första stycket sägs skall ej äga tillämpning i fråga om sedvanliga skänker, vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor. Gåvotagare är ock fri från skyldighet att utgiva underhållsbidrag, såvitt han skulle komma att sakna medel till skäligt underhåll eller till fullgörande av underhållsplikt.

6 §.

Egendom som avsättes för bestridande av underhållsbidrag å särskilda tider jämlikt 2, 3 eller 4 § skall, såframt ej annat överenskommits, ställas under vård och förvaltning av god man, varom förmåles i 18 kap. föräldrabalken.

7 §.

När väsentligt ändrade förhållanden påkalla det, äger rätten förordna att underhållsbidrag å särskilda tider enligt 3, 4 eller 5 § skall nedsättas eller upphöra. Samma lag vare om sådant underhållsbidrag enligt 2 §, såvitt det belastar bröstarvinges laglott.

8 §.

Anspråk på underhållsbidrag enligt 1 § skall vid talans förlust framställas senast vid skiftet.

Rätt till underhållsbidrag enligt 3, 4 eller 5 § göres gällande genom att anspråk framställles eller talan väckes, i fall som avses i 3 § inom ett år sedan testamente, varom där sägs, blivit den underhållsberättigade delgivet och i fall som avses i 4 eller 5 § inom samma tid från det bouppteckning efter arvlåtaren avslutades. Försittes denna tid, är rätten förlorad.

9 §.

Vad i detta kapitel stadgas skall i tillämpliga delar gälla i avseende å rätt till underhåll för arvlåtarens barn utom äktenskap, som har arvsrätt efter honom, och för hans adoptivbarn ävensom å skyldighet för sådana barn och deras avkomlingar att utgiva underhållsbidrag.

De i detta kapitel meddelade bestämmelserna äga icke tillämpning, då barn till arvlåtaren adopterats av annan än arvlåtarens make.

10 §.

Dör fadern till barn utom äktenskap, och har barnet ej efter vad i 4 kap. sägs arvsrätt efter honom, skall det belopp, som erfordras till fullgörande för framtiden av hans underhållsskyldighet mot barnet, före arvs- och testamentslotter utgå av behållningen i boet; dock att barnet icke härigenom må erhålla större del därav än det skulle hava bekommit, om det varit av äktenskaplig börd.

Angående avtal om vad sålunda skall tillkomma barnet gäller vad i 7 kap. 7 § föräldrabalken är stadgat för det fall, att fadern åtager sig att till barnets underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Med belopp som tillfaller barnet skall förfaras på sätt i sistnämnda lagrum är föreskrivet.

9 KAP.

Om rätt att göra eller taga testamente

1 §.

Den som fyllt tjuguet år må genom testamente förordna om sin kvarlåtenskap. Testamente må ock göras av underårig, som är eller varit gift eller som efter fyllda sexton år vill förordna om egendom, över vilken han äger själv råda.

2 §.

Förordnande till annan än den som är född vid testators död eller då är avlad och sedermera födes med liv är utan verkan.

Utän hinder av vad nu är sagt gäller förordnande, enligt vilket blivande arvsberättigade avkomlingar till någon, som enligt första stycket äger taga testamente, skola erhålla egendom till full ägo sist vid dennes död eller då annan, som skall åtnjuta rätt till egendomen, avlider eller hans rätt eljest upphör. Ej må i sådant förordnande olikhet göras mellan syskon, vilka ej äro födda eller avlade vid testators död.

3 §.

Om rätt för utländsk medborgare att här i riket taga testamente gäller vad om utlännings rätt att taga arv är stadgat.

10 KAP.

Om upprättande och återkallelse av testamente

1 §.

Testamente skall upprättas skriftligen med två vittnen. I deras samtida närvaro skall testator underskriva testamentshandlingen eller vidkännas sin underskrift därå. Vittnen skola bestyrka handlingen med sina namn. De skola äga kännedom om handlingens egenskap av testamente, men det står testator fritt att låta dem veta dess innehåll eller ej.

2 §.

Testamentsvittnena böra vid sina namn anteckna yrke och hemvist. De böra ock å handlingen teckna intyg rörande tiden för bevittnandet samt övriga omständigheter som kunna vara av betydelse för testamentets giltighet.

Hava vittnena å handlingen intygat att vid testamentets upprättande så tillgått som i 1 § sägs, skall intyget, där klander väckes, äga tilltro, såframt omständigheter ej förekomma som förringa intygets trovärdighet.

3 §.

Är någon av sjukdom eller annat nödfall förhindrad att upprätta testamente på sätt i 1 § sägs, må han förordna om sin kvarlåtenskap muntligen inför två vittnen eller ock utan vittnen genom egenhändigt skriven och undertecknad handling.

Sådant testamente är ogilt, om testator sedermera under tre månader varit i tillfälle att förordna om sin kvarlåtenskap såsom i 1 § är stadgat.

4 §.

Till testamentsvittne må ej tagas den som är under femton år eller på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverk-samheten saknar insikt om betydelsen av vittnesbekräftelsen, ej heller testators make eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom.

Ej må någon tagas till vittne vid förordnande till honom själv, hans make eller någon, vilken med honom är i skyldskap eller svågerlag som nyss är sagt eller på grund av adoption står i motsvarande förhållande till honom. Förordnande att vara testamentsexekutor medför dock ej hinder att vara vittne.

Aberopas testamentsvittne till bevis i rättegång, gäller vad i rättegångs-balken är stadgat om sådant bevis.

5 §.

Har testator i den ordning som gäller för testamentes upprättande återkallat sitt förordnande eller har han förstört testamentshandlingen eller eljest otvetydigt givit tillkänna att förordnandet ej längre var uttryck för hans yttersta vilja, är förordnandet utan verkan.

Utfästelse att ej återkalla testamente är icke bindande.

6 §.

Vill någon, i samband med återkallelse av visst förordnande eller eljest, göra tillägg till sitt testamente, gäller vad om upprättande av testamente är stadgat.

7 §.

Har någon genom ensidig återkallelse eller ändring av inbördes testamente väsentligt rubbat förutsättningarna för det ömsesidiga förordnandet, är han förlustig sin rätt på grund av testamentet.

11 KAP.

Om testamentes tolkning

1 §.

Ät testamente skall givas den tolkning som må antagas överensstämma med testators vilja; och skall förty vad nedan i 2—9 §§ stadgas lända till

efterrättelse allenast såvitt icke med hänsyn till förordnandets syfte och övriga omständigheter annat får anses följa av förordnandet.

Har testamente genom felskrivning eller eljest till följd av misstag fått annat innehåll än testator åsyftat, skall det likväl verkställas, såvitt rätta meningen kan utrönas.

2 §.

Legat skall utgå av oskifto och ej räknas å viss lott.

3 §.

Kunna samtliga legat ej utgå, skall legat som avser viss egendom äga företräde framför annat, men skall i övrigt nedsättning ske efter legatens värde.

4 §.

Avser förordnande viss egendom och finnes den ej i kvarlåtenskapen, är förordnandet utan verkan.

5 §.

Är viss egendom, varom förordnande gjorts, på grund av in-teckning eller eljest besvärad av panträtt eller annan rättighet, äger testamentstagaren icke i anledning därav njuta ersättning.

6 §.

Dör testamentstagare innan hans rätt inträtt eller kan testamentet eljest ej verkställas i vad honom angår, skola hans avkomlingar träda i hans ställe, såframt de i fråga om arv efter testator varit berättigade därtill.

7 §.

Är förordnande gjort om hela kvarlåtenskapen eller om allt som ej utgör bröstarvinges laglott, och kan testamentet ej verkställas såvitt angår viss testamentstagare, skola, där ej annat följer av 6 §, universella testamentstagares lotter i motsvarande mån ökas.

8 §.

Har någon gjort testamente till sin trolovade eller make och upplöses därefter trolovningen eller äktenskapet annorledes än genom testators död, är förordnandet utan verkan. Samma lag vare, där någon gjort testamente till sin make och sådant fall är för handen som i 3 kap. 8 § sägs.

9 §.

Är ändamålsbestämmelse meddelad beträffande egendom som tillkommer viss arvinge eller testamentstagare, åligger det denne att verkställa förordnandet. I andra fall skall ändamålsbestämmelse verkställas av oskifto.

10 §.

Med *legat* förstås särskild i testamente given förmån, såsom viss sak eller visst penningbelopp eller nyttjanderätt till egendom eller rätt att därav njuta ränta eller avkomst.

Universell testamentstagare är den som testator insatt i arvinges ställe genom att tillerkänna honom kvarlåtenskapen i dess helhet, viss andel av kvarlåtenskapen eller överskott därå.

12 KAP.

Om testamentstagares rätt i vissa fall

1 §.

Är genom testamente förordnat att egendom, som tillkommer efterlevande make såsom arvinge eller universell testamentstagare, skall, sedan makens rätt upphört, tillfalla annan, äger vad i 3 kap. är stadgat motsvarande tillämpning, såvitt ej annat följer av testamentet.

2 §.

Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till egendom, vartill äganderätten vid testators död eller senare skall tillfalla annan, gäller vad nedan i 3—9 §§ stadgas, såvitt ej annat följer av testamentet.

3 §.

Nyttjanderättshavaren förvaltar egendomen och njuter avkastningen därav. Vid förvaltningen skall han iakttaga jämväl ägarens rätt och bästa. Egendomen må ej sammanblandas med annan, såframt ej dess ändamålsenliga användning föranleder därtill.

Nyttjanderättshavaren skall vidkännas alla nödiga kostnader för egendomen som böra gäldas med avkastningen under hans besittningstid.

4 §.

Lösören som ej hava särskilt värde för ägaren må nyttjanderättshavaren avyttra. Äro särskilda skäl till avyttring eller pantsättning av annan lös egendom och kan ägarens medverkan därtill ej vinnas, äger rätten på ansökan bemyndiga nyttjanderättshavaren att vidtaga åtgärden. Fordringar är nyttjanderättshavaren behörig att uppsäga, och må han jämväl för dem uppbära betalning.

Ej må nyttjanderätten överlåtas.

5 §.

Kapitalbelopp skola av nyttjanderättshavaren göras räntebärande på sätt om omyndigs medel är föreskrivet, såframt ej ägaren eller, när hans samtycke ej kan erhållas, rätten medgivit annat. Utan sådant tillstånd må dock vad som varit anbragt i jordbruk eller annan näring ånyo tagas i anspråk för samma ändamål samt mindre belopp, som eljest influtit för avyttrade lösören, användas till inköp av egendom av samma slag.

6 §.

Ej må ägaren utan nyttjanderättshavarens samtycke överlåta eller eljest förfoga över egendomen. Beträffande fast egendom eller tomträtt skall samtycket lämnas skriftligen med två vittnen.

Kan samtycke ej erhållas, äger rätten på ansökan tillåta åtgärden, när skäl äro därtill.

Har ägaren utan erforderligt samtycke förfogat över egendom, är åtgärden ogill, om nyttjanderättshavaren påstår det.

7 §.

Egendom som omfattas av nyttjanderätten må ej tagas i mät för ägarens gäld, med mindre den på grund av in-teckning eller eljest särskilt häftar därför eller fråga är om gäld, för vilken ägaren svarar enligt 21 kap.

8 §.

Vad som trätt i stället för egendom som omfattats av nyttjanderätten skall tillhöra ägaren.

9 §.

Om nyttjanderättshavaren genom vanvård av egendomen eller genom annat otillbörligt förfarande uppenbarligen äventyrar ägarens bästa, må rätten på ansökan ålägga honom att ställa säkerhet för egendomen eller ock förordna, att denna skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i 18 kap. föräldrabalken.

För skada, som nyttjanderättshavaren uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat ägaren, skall ersättning gäldas, då nyttjanderätten upphör eller egendomen ställes under vård och förvaltning av god man.

10 §.

Har genom testamente förordnats att legat skall tillfalla två eller flera efter varandra, skall, såvitt ej annat följer av testamentet, vad i 9 § stadgas äga motsvarande tillämpning, om någon bland dem, såsom där sägs, äventyrar efterföljande testamentstagares bästa eller tillskyndar honom skada.

11 §.

Skall enligt testamente någon njuta avkomst av egendom i kvarlåtenskapen och egendomen, till betryggande av hans rätt, sättas under särskild vård, skall den, där ej annat följer av testamentet, ställas under förvaltning av god man som avses i 18 kap. föräldrabalken

13 KAP.

Om testamentes ogiltighet

1 §.

Var testator ej behörig att förordna om sin kvarlåtenskap eller är testamentet ej upprättat i laga form, är det ej gällande. I fall, varom sägs i 10 kap. 4 § andra stycket, är dock testamentet ogillt allenast i den del som där avses.

2 §.

Testamente är ej gällande, om det upprättats under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten.

3 §.

Har någon tvungit testator att upprätta testamentet eller förmått honom därtill genom missbruk av hans oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning, är testamentet ej gällande.

Samma lag vare, om testator blivit svikligen förledd att upprätta testamentet eller om han eljest svävat i villfarelse som varit bestämmande för hans vilja att göra testamentet.

14 KAP.

Om bevakning, delgivning och klander av testamente

1 §.

Testamente skall vid domstol bevakas inom sex månader från det testamentstagaren fått kännedom om testators död och det till hans förmån gjorda förordnandet.

Skall någon på grund av testamente njuta rätt efter annan och har testamentet ej bevakats enligt vad i första stycket sägs, må bevakning med laga verkan äga rum inom tid, som där stadgas, efter det han fått veta att den föregående testamentstagarens rätt upphört.

Bevakning gäller till förmån för envar testamentstagare, för vilken tiden icke gått till ända.

2 §.

Bevakning sker vid den rätt där testator skolat svara i tvistemål i allmänhet eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, vid Stockholms rådhusrätt.

Vid bevakning uppvisas testamentet i huvudskrift och intages i protokollet. Har den som vill bevaka icke testamentet i sin besittning eller är det muntligen upprättat, sker bevakningen genom förordnandets tillkännagivande.

3 §.

Testamentstagare, för vilken bevakning ej ägt rum enligt vad i 1 och 2 §§ är sagt, har förlorat sin rätt mot arvinge som ej avstått från klandertalan.

4 §.

Testamente skall sedan bevakning ägt rum delgivas arvinge genom överlämnande av, förutom bevis om bevakningen, testamentshandlingen i bestyrkt avskrift eller, i fråga om muntligt testamente, protokoll över förhör med testamentsvittnena eller annan skriftlig uppgift om testamentets innehåll.

Efterlämnar testator, jämte make, arvingar som avses i 3 kap. 1 §, må testamentet, såvitt dessa angår, delgivas dem som vid tiden för delgivningen äro närmast till arv efter testator.

Äro flera testamentstagare, gäller delgivning, som verkstälts av en bland dem, jämväl för de övriga.

5 §.

Vill arvinge göra gällande att testamente är ogiltigt enligt 13 kap., skall han därom väcka klandertalan inom sex månader efter det han erhöll del av testamentet såsom i 4 § är stadgat. Försittes denna tid, är rätt till talan förlorad.

Om påkallande av jämkning i testamente för utfående av laglott stadgas i 7 kap.

15 KAP.

Om förverkande av rätt att taga arv eller testamente

1 §.

Ej må någon taga arv eller testamente efter den som han genom brottslig gärning uppsåtligen bragt om livet.

Dräper han sålunda någon, som är arvinge eller testamentstagare efter annan, äger han ej bättre rätt till arv eller testamente efter denne än om den dräpte levat.

2 §.

Har någon genom tvång, förledande eller missbruk av annans oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning förmått denne att upprätta eller återkalla testamente eller att avstå därifrån, har han förverkat rätten att taga arv eller testamente efter honom, såvitt ej särskilda skäl äro däremot. Vad sålunda är stadgat äger motsvarande tillämpning, där någon uppsåtligen förstört eller undanhållit testamente.

3 §.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gäller envar som medverkat till brottet såsom i 3 kap. 4 och 5 §§ strafflagen sägs.

4 §.

Har någon förverkat sin rätt att taga arv, skall ärvas såsom hade han dött före arvlåtaren.

16 KAP.

Om preskription av rätt att taga arv eller testamente

1 §.

Vistas, då bouppteckning förrättas, till namnet känd arvinge efter den döde å okänd ort, skall det hos rätten anmälas av den som har boet i sin vård. När sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, skall rätten låta i allmänna tidningarna ofördröjligen intaga kungörelse, att arv efter den döde tillfallit den bortovarande, med anmaning till honom att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningarna. I kungörelsen skall den bortovarandes namn upptagas.

I fall som avses i 3 kap. 1 § skall, vid tillämpning av vad nu sagts, den rätt, som tillkommer den först avlidne makens arvingar i den efterlevandes bo, behandlas som arv efter den efterlevande maken.

2 §.

Kan, när bouppteckning förrättas, ej utrönas huruvida arvinge finnes som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arv, skall rätten, på anmälan av den som har boet i sin vård eller då förhållandet eljest varder kunnigt, låta i allmänna tidningarna ofördröjligen intaga kungörelse om arvfallet, med anmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningarna. Vad nu är sagt skall ock gälla, där vid bouppteckningen kännedom finnes om arvinge men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort.

3 §.

Är testamentstagare okänd eller vistas han å okänd ort, skall vad i 1 § första stycket är stadgat om anmälan och kungörelse angående arv äga motsvarande tillämpning med avseende å testamentsförordnandet.

Skall testamentstagarens rätt inträda vid annan tid än testators död, må kungörelse ej ske förrän den tiden är inne.

4 §.

Arvinge eller testamentstagare, som ej har att göra sin rätt gällande efter vad i 1, 2 eller 3 § sägs, skall göra det inom tio år från dödsfallet eller, om hans rätt inträder först vid senare tidpunkt, från denna.

5 §.

Undandrager sig arvinge eller testamentstagare att giva tillkänna huruvida han vill göra anspråk på arv eller på rätt enligt testamentet, äger rätten förelägga honom att göra sin rätt gällande inom sex månader från det föreläggandet blev honom tillställt i huvudskrift eller besannad avskrift.

Sådant föreläggande skall meddelas, såframt ansökan därom göres av någon som är berättigad till arvingens eller testamentstagarens del i kvarlåtenskapen ifall denne försummar att bevara sin rätt.

6 §.

Vill arvinge eller testamentstagare, utan att tillträda kvarlåtenskapen eller sin lott däri, göra sin rätt gällande, skall han anmäla sitt anspråk hos god man, om sådan förordnats att bevaka hans rätt, eller hos var dödsbodelägare som tillträtt kvarlåtenskapen eller ock, om skifte ej skett, hos boutredningsman eller annan som sitter i boet. Anmälan må ock göras hos rätten.

Har god man mottagit anmälan, skall han tillkännagiva den hos rätten. Om anmälan, som gjorts eller tillkännagivits hos rätten, skall genom dess försorg med posten underrättelse översändas till övriga dödsbodelägare, vilkas namn och vistelseort äro upptagna i bouppteckningen efter den döde eller eljest kända för rätten.

7 §.

Har arvinge eller testamentstagare icke inom tid, som i 1—5 §§ är för varje fall stadgad, tillträtt kvarlåtenskapen eller sin lott däri eller anmält anspråk därpå efter vad i 6 § sägs, är han sin rätt förlustig.

8 §.

Arv, som arvinge enligt 7 § gått förlustig, skall tillfalla dem som skulle varit berättigade därtill, om arvingen avlidit före arvlåtaren eller, i fall som avses i 3 kap. 1 §, före den sist avlidne maken.

9 §.

Närmare bestämmelser om kungörelse varom stadgas i 1—3 §§ meddelas av Konungen.

17 KAP.

Om arvsavtal

1 §.

Har någon i fråga om arv efter den som ännu lever träffat avtal med annan än denne, är det ogillt.

Samma lag vare om avtal angående rätt på grund av testamente.

2 §.

Avsäger sig arvinge, genom godkännande av testamente eller eljest, skriftligen hos arvlåtaren sin rätt till arv, är det gällande. Bröstarvinge äger dock utfå sin laglott, med mindre han avstått från denna mot skäligt vederlag eller ock egendom, svarande mot laglotten, tillkommer arvingens make

enligt testamente eller tillfaller hans avkomlingar enligt lag eller enligt testamente med föreskrift om fördelning på sätt om bröstarv är stadgat.

Ej må underårig avsäga sig arv, ej heller omyndigförklarad utan förmyndarens skriftliga samtycke.

Där ej annat framgår av omständigheterna, gäller arvsavsägelse ock mot arvinges avkomlingar.

3 §.

Avtal, varigenom arvlåtare förfogat över sin kvarlåtenskap, är ej gällande. Utfästelse om gåva, som icke må göras gällande under givarens livstid, är giltig allenast såvitt följer av vad om testamente är stadgat.

18 KAP.

Allmänna bestämmelser om dödsbo

1 §.

Efterlevande make, arvingar och universella testamentstagare (*dödsbodelägare*) hava att, om ej särskild dödsboförvaltning är anordnad efter vad i 19 kap. stadgas, för boets utredning gemensamt förvalta den dödes egendom. De företråda därvid dödsboet mot tredje man samt äga att tala och svara i mål som röra boet. Åtgärd som ej tål uppskov må företagas, oaktat samtliga delägars samtycke ej kan inhämtas.

Har bodelning skett eller är giftorätt eljest utesluten, är efterlevande maken ej dödsbodelägare, om han ej är arvinge eller universell testamentstagare. Den som äger taga arv eller testamente först sedan annan arvinge eller universell testamentstagare avlidit är delägare i dennes bo, men ej i arvlåtarens.

Innan testamente blivit ståndande, anses såsom delägare såväl arvinge, vilken uteslutits från arv, som ock den, vilken insatts till universell testamentstagare.

2 §.

Till dess att egendomen omhändertagits av samtliga dödsbodelägare eller av den som eljest har att förvalta boet, skall egendomen, där den ej står under vård av förmyndare, syssloman eller annan, vårdas av delägare som sammanbodde med den avlidne eller eljest kan taga vård om egendomen; och har han att ofördröjligen underrätta övriga delägare om dödsfallet samt, där god man för delägare tarvas, hos rätten göra anmälan såsom i 18 kap. föräldrabalken sägs. Vad nu är sagt om delägare gäller ock efterlevande make som ej är delägare i boet.

Är ej någon som sålunda tager vård om den dödes egendom, skall husfolk, husvärd eller annan som är närmast därtill omhändertaga egendomen samt tillkalla delägare eller hos rätten göra anmälan om dödsfallet. Polis-

myndigheten är ock pliktig att utföra vad nu sagts, om dess biträde äskas eller eljest finnes erforderligt. Då anmälan skett, skall rätten, där så erfordras, förordna god man att fullgöra vad enligt första stycket åligger delägare.

3 §.

Göres för dödsbo annan gäld än som erfordras för begravningen eller för boets uppteckning, vård eller förvaltning eller företages eljest för dödsboet rättshandling som ej är för sådant ändamål erforderlig, är det ej för boet bindande, med mindre tredje man var i god tro.

4 §.

Vad tredje man i god tro slutit med dem som enligt bouppteckningen äro dödsbodelägare är gällande, ändå att annan delägare finnes.

Har, innan bouppteckning skett, rättshandling företagits utan medverkan av testamentstagare, är den ej på sådan grund ogiltig, där tredje man var i god tro och rättshandlingen skäligen ej kunde anstå tills bouppteckningen förrättats.

5 §.

Delägare som var för sin försörjning beroende av den döde äger såsom förskott å sin lott utfå vad för sådant ändamål erfordras, såvitt lotten uppenbarligen förslår och förskottet kan lämnas utan olägenhet för utredningen.

Efterlevande make och oförsörjda barn eller adoptivbarn skola städse njuta nödigt underhåll ur boet under tre månader från dödsfallet.

6 §.

Dödsbodelägare är pliktig att ersätta skada, som han med avseende å boets vård eller förvaltning uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat någon, vars rätt är beroende av utredningen.

Äro flera ersättningspliktiga, svara de en för alla och alla för en. Vad sålunda utgivits skall dem emellan fördelas efter deras andelar i kvarlåtenskapen, så långt de förslå, och därutöver efter huvudtalet, där ej jämkning prövas skäligen med hänsyn till den större eller mindre skuld som ligger envar delägare till last.

19 KAP.

Om boutredningsman och testamentsexekutor

1 §.

Då dödsbodelägare begär det, skall rätten förordna, att egendomen skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, samt utse någon att i sådan egenskap handhava förvaltningen. Har någon genom testamente blivit utsedd att i avseende å förvaltningen träda i arvingars och universella testa-

mentstagares ställe (testamentsexekutor), äger jämväl han påkalla beslut som nu är sagt. Sådant beslut skall ock meddelas på begäran av den som erhållit legat eller äger föra talan om fullgörande av ändamålsbestämmelse, där det prövas nödigt för legatets eller ändamålsbestämmelsens verkställande, eller på begäran av borgenär eller den som står i ansvar för betalning av gäld efter den döde, där det måste antagas att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras. Är dödsbodlagare eller den som erhållit legat omyndig eller har enligt 18 kap. 3 eller 4 § föräldrabalken god man förordnats för honom, skall dödsboet avträdas till förvaltning av boutredningsman, om överförmyndaren begär det och rätten finner skäl därtill.

Skall enligt testamente egendomen vara undantagen delägarnas förvaltning, men är testamentsexekutor ej utsedd eller kan den utsedde ej utföra uppdraget, skall rätten, då ansökan göres av någon vars rätt är beroende av utredningen eller förhållandet eljest varder kunnigt, meddela beslut som i första stycket sägs.

Beslut enligt denna paragraf må grundas jämväl å testamente som ej vunnit laga kraft.

2 §.

Vid ansökan som i 1 § sägs fogas avskrift av bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna i boet och deras hemvist samt, där testamentsexekutor är förordnad, om dennes namn och hemvist.

3 §.

Val av boutredningsman skall så träffas att uppdraget kan förväntas bliva utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende skall fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen.

Delägare må förordnas till boutredningsman.

Är testamentsexekutor utsedd, skall förordnandet meddelas honom, om ej skäl äro däremot.

4 §.

Där det prövas erforderligt, må flera boutredningsmän förordnas. Rätten äger bestämma, att förvaltningen skall delas mellan dem, och skall därvid tillika föreskriva, efter vilka grunder delningen skall ske.

5 §.

Vill boutredningsman frånträda sitt uppdrag och visar han skälig orsak, skall han av rätten entledigas.

Finnes boutredningsman icke vara lämplig eller bör han av annan särskild orsak skiljas från uppdraget, skall han entledigas, då det begäres av någon vars rätt är beroende av utredningen eller förhållandet eljest varder kunnigt.

Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman och förklaras testamentet sedermera ogiltigt, skall rätten på begäran pröva, huruvida uppdraget likväl bör vara honom anförtrott.

6 §.

Göres av samtliga delägare ansökan att boet ej längre skall förvaltas av boutredningsman, och är ej fall för handen som i 1 § andra stycket sägs, skall rätten, med boutredningsmannens entledigande, förordna därom, såframt det kan ske utan fara för någon vars rätt är beroende av utredningen. Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman, skall hans samtycke inhämtas.

7 §.

Avträdes dödsbos egendom till konkurs, är förordnandet för boutredningsman förfallet.

8 §.

Dör boutredningsman, skall det av den som har hans egendom i sin vård utan dröjsmål anmälas hos rätten.

9 §.

Har den som gjort ansökan enligt 1 § ej fullgjort vad i 2 § är stadgat, skall rätten förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

Innan rätten meddelar beslut som avses i 1 eller 5 §, skola dödsbodelägarna genom särskilda meddelanden av rätten erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det kan ske utan märklig tidsutdräkt. Där det prövas erforderligt, skall delägare jämte sökanden på sätt nyss är sagt kallas att inställa sig inför rätten.

Ej må någon förordnas till boutredningsman utan att han samtyckt därtill eller entledigas från sådant uppdrag utan att han erhållit tillfälle att yttra sig.

10 §.

Kan i ärende som avses i 1 eller 5 § slutligt beslut ej omedelbart meddelas, äger rätten, där det erfordras, meddela beslut att gälla intill dess att slutligt beslut föreligger; och skall vad i 9 § tredje stycket sägs vinna tillämpning, i fråga om entledigande av boutredningsman dock endast där så kan ske utan märklig tidsutdräkt.

Mot rättens beslut skall i händelse av missnöje talan föras särskilt. Mot hovrättens beslut må talan ej föras.

11 §.

Boutredningsmannen har att, med iakttagande av vad nedan är stadgat, företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Finnas tillgångarna ej förslå till gäldens betalning, skall boutredningsmannen söka träffa uppgörelse med borgenärerna angående deras förnöjande. Kan uppgörelse ej ernås och fylla delägarna ej bristen, skall boets egendom av boutredningsmannen avträdas till konkurs.

I fråga om rättshandlingar som i avsevärd mån inverka på delägarnas behållning i boet samt beträffande andra angelägenheter av vikt, såsom avyttring av egendom som har särskilt värde för delägarna, avveckling av rörelse som den döde idkat eller uppgörelse med borgenärerna, skall boutredningsmannen inhämta delägarnas mening, om det lämpligen kan ske.

12 §.

Boutredningsmannen företräder dödsboet mot tredje man samt äger att tala och svara i mål som röra boet.

13 §.

Fast egendom eller tomträtt må ej av boutredningsmannen överlåtas utan att delägarna skriftligen med två vittnen lämna sitt samtycke eller, där det ej kan erhållas, rätten på ansökan tillåter åtgärden. Vad nu är sagt länder dock ej till inskränkning i den förfoganderätt som kan tillkomma boutredningsmannen enligt lagkraftvunnet testamente.

Har boutredningsmannen utan erforderligt samtycke företagit åtgärd som i första stycket sägs, är den ogill, om delägare väcker talan om klander därå inom tre månader från det han fick kännedom om åtgärden och senast inom ett år sedan lagfart eller inskrivning beviljades.

14 §.

Till dödsboet hörande penningmedel, som göras räntebärande genom insättning i bank, skola insättas i boets namn. Dödsboets egendom må ej heller eljest sammanblandas med vad boutredningsmannen eller annan tillhör.

Utöver vad av 18 kap. 5 § föranledes må egendom ej förskottsvis utgivas till delägare, med mindre det kan ske utan men för annan, vars rätt är beroende av utredningen.

15 §.

Så snart dödsboet beretts för bodelning eller arvskifte samt delning kan äga rum utan men för någon, vars rätt är beroende av utredningen, skall boutredningsmannen göra anmälan härom till delägarna och avgiva redovisning för sin förvaltning.

Sedan bodelning eller arvskifte förrättats av delägarna, skall boutredningsmannen till envar av dem utgiva honom tillkommande egendom. Samma lag vare, där av skiftesman verkställd delning blivit stående.

Har boutredningsman frånträtt uppdraget utan att det blivit slutfört efter vad nu är sagt, är han ock redovisningsskyldig.

16 §.

Kunna flera boutredningsmän, som hava förvaltningen odelad, ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, och föreligger ej flertal för viss mening, skall saken hänskjutas till rättens avgörande. Mot rättens beslut må talan ej föras.

17 §.

När dödsbodelägare begär det eller rätten eljest prövar lämpligt, skall rätten förordna god man att öva tillsyn å boutredningsmannens förvaltning, såframt boutredningsmannen icke ställer säkerhet för ersättning som han kan finnas skyldig att utgiva. Gode mannen äger genomgå räkenskaper och andra handlingar ävensom verkställa inventering av egendomen. Han skall, på föreläggande av rätten eller framställning av delägare, meddela upplysningar om boet och dess förvaltning samt, där anledning föreligger till anmärkning, göra anmälan hos rätten.

Är god man ej utsedd, äger rätten, på ansökan av delägare eller eljest, förelägga boutredningsmannen att avgiva redogörelse för sin förvaltning eller ock förordna någon att granska förvaltningen och däröver avgiva berättelse.

Har beslut enligt denna paragraf meddelats på ansökan av allenast vissa delägare, må rätten på talan av delägare föreskriva, att kostnaden ej skall stanna å boet utan av sökandena slutligen gäldas, med fördelning dem emellan efter deras lotter i boet.

18 §.

Boutredningsman är pliktig att ersätta skada, som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat dödsboet eller någon, vars rätt är beroende av utredningen.

Äro flera utredningsmän ersättningspliktiga, svara de en för alla och alla för en. Ersättningsbeloppet skall utredningsmännen emellan slutligen fördelas efter den större eller mindre skuld som prövas ligga envar av dem till last.

Om skyldighet att hos bank nedsätta eller inbetala värdehandlingar och penningmedel, som tillkomma omyndig eller den för vilken god man förordnats, stadgas i föräldrabalken.

19 §.

Om talan å boutredningsmans förvaltning gäller vad om syssloman är stadgat. Klandertalan må föras av envar delägare. Den som anställt klandertalan är berättigad att av dödsboet erhålla ersättning för rättegångskostnaden, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

Boutredningsmannen äger av dödsboet erhålla skäligt arvode ävensom ersättning för sina kostnader. Lämnar boet ej tillgång, skall sådan gottgörelse gäldas av den på vars ansökan förordnandet meddelats. Äro flera betalningskyldiga, svara de en för alla och alla för en.

20 §.

Förordnande att vara testamentsexekutor skall, såvitt ej annat framgår av testamentet, anses innefatta bemyndigande att företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Vad i 14—16, 18 och 19 §§ sagts om boutredningsman skall äga motsvarande tillämpning å testamentsexekutor ävensom å den som genom testamente förordnats att allenast i viss del verkställa utredningen efter den döde; och skall jämväl om entledigande gälla vad om boutredningsman är stadgat.

21 §.

Rättens beslut i ärenden enligt detta kapitel skola utan hinder av fördraget lända till efterrättelse, dock ej beslut enligt 6 §.

20 KAP.

Om bouppteckning

1 §.

Bouppteckning skall förrättas sist tre månader efter dödsfallet, såframt ej på ansökan inom samma tid rätten med hänsyn till boets beskaffenhet eller av annan särskild orsak förlänger tiden.

2 §.

Dödsbodelägare som har egendomen i sin vård eller ock boutredningsman eller testamentsexekutor skall bestämma tid och ort för bouppteckning samt utse två kunniga och trovärdiga gode män att förrätta den. Till förrättningen skola i god tid kallas samtliga delägare. Efterlevande make skall kallas, ändå att han ej är delägare. Skall lott i kvarlåtenskapen åtnjutas först sedan arvinge eller universell testamentstagare avlidit, skall ock den kallas som vid tiden för bouppteckningen är närmast att sålunda taga arv eller testamente.

Omhändertages ej egendomen av delägare, boutredningsman eller testamentsexekutor, ankommer på annan, som efter vad i 18 kap. 2 § sägs har egendomen i sin vård, att föranstalta om bouppteckning.

3 §.

I bouppteckningen angivas dagen för förrättningen, den dödes fullständiga namn, yrke och hemvist samt dödsdagen, så ock deras namn och hem-

vist, vilka skolat kallas till förrättningen, med uppgift tillika, för under-årig om hans födelsedag och för arvinge om hans skyldskap med den döde. Arvinge skall angivas, ändå att det står fast att han är utesluten från del i kvarlåtenskapen. Kan uppgift i visst hänseende ej lämnas, skall det anmärkas.

Av bouppteckningen skall framgå vilka som närvarit vid förrättningen. Där någon som skolat kallas ej närvarit, skall vid bouppteckningen fogas bevis att han i tid blivit kallad.

4 §.

Boets tillgångar och skulder antecknas sådana de voro vid dödsfallet. Tillgångarna upptagas med angivande av värdet.

Lever make efter, skola jämväl hans tillgångar och skulder antecknas; dock att, där giftorättsgemenskap var utesluten, anteckning skall ske allenast om efter den döde är arvinge eller universell testamentstagare som äger efter maken taga andel i boet. Värdering verkställs av den efterlevandes giftorättsgods samt, där efter den döde är arvinge eller universell testamentstagare varom nyss sagts, även av hans enskilda egendom.

5 §.

Är efter den döde testamente eller, om han var gift, äktenskapsförord angående förmögenhetsordningen, skall det intagas i bouppteckningen eller i bestyrkt avskrift fogas därvid såsom bilaga.

Bouppteckningen skall jämväl innehålla uppgift om sådan den döde tillhörig livförsäkring som, enär förmånstagare är insatt, ej ingår i kvarlåtenskapen.

Är bland delägarna laglottsberättigad arvinge, skall, där delägare begär det, i bouppteckningen uppgift lämnas om vad arvinge eller hans avkomling av den döde mottagit i förskott eller eljest såsom gåva, så ock om gåva som efterlevande maken, dennes avkomling eller universell testamentstagare mottagit av den döde; och skall tillika uppgivas vad arvinge i förskott erhållit av efterlevande makens giftorättsgods. Vad nu är sagt skall ej gälla, där fråga är om sedvanliga skänker vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor.

6 §.

Boet uppgives av den som vårdar egendomen eller eljest är med boet bäst förtrogen. Det åligger envar delägare och efterlevande make, ändå att han ej är delägare, att på anmaning lämna uppgifter till bouppteckningen.

Den som uppgivit boet skall å handlingen teckna försäkran under edlig förpliktelse att hans uppgifter till bouppteckningen äro i allo riktiga och att ej något är med vilja och vetskap utelämnat; och skall detta av honom med ed bestyrkas, där talan om sådan edgång föres av någon, vars rätt kan bero därav, eller ock av boutredningsman eller testamentsexekutor. Edgångsplikt

åligger jämväl delägare eller efterlevande make som ej uppgivit boet. Har annan tagit befattning med egendomen, må ock edgång åläggas honom, om skäl äro därtill.

Gode männen skola å handlingen teckna bevis att allt blivit rätteligen antecknat och tillgångarna efter bästa förstånd värderade.

7 §.

Finnes egendom å flera orter, må särskild bouppteckning förrättas å varje ort. I en av bouppteckningarna skall intagas sammanfattning av boets tillgångar och skulder, och skall vad i 5 § stadgas äga tillämpning allenast å den bouppteckningen.

8 §.

Bouppteckning skall inom en månad efter upprättandet jämte bestyrkt avskrift för registrering ingivas till rätten i den ort där den döde skolat svara i tvistemål i allmänhet eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, till Stockholms rådhusrätt. Äro flera bouppteckningar, skola de ingivas samtidigt; och skall tiden härför räknas från det den sista bouppteckningen upprättades.

Bestyrkt avskrift av bouppteckningen skall förvaras hos rätten. Är ej avskrift ingiven, skall sådan tagas på boets bekostnad.

9 §.

Det åligger rätten att tillse, att bouppteckning inom laga tid förrättats och ingivits. Finnes det vara försummat, äger rätten vid vite förelägga viss tid eller, där bouppteckning ej skett, förordna någon att föranstalta därom. Sådant förordnande utgör ej hinder att vara god man vid förrättningen.

Registrering av bouppteckning må ej äga rum, där vid bouppteckningen finnes ej hava så förfarits som i detta kapitel sägs. Är bouppteckning bristfällig, äger rätten med föreläggande av vite utsätta tid inom vilken bristen skall avhjälpas.

Den som är pliktig att lämna uppgift till bouppteckning må vid vite hållas därtill.

10 §.

Yppas efter boupptecknings förrättande ny tillgång eller gäld eller annan felaktighet i bouppteckningen, skall inom en månad uppgöras handling, inbefattande tillägg eller rättelse; och gäller om sådan handling vad ovan är stadgat om bouppteckning.

21 KAP.

Om den dödes gäld

1 §.

Varder ej efter ansökan, som göres sist en månad efter det bouppteckningen förrättades, dödsboets egendom avträdd till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs, svara delägarna för sådan gäld efter den döde som vid bouppteckningens förrättande var dem veterlig.

Yppas efter bouppteckningens förrättande ny gäld efter den döde och avträdes ej egendomen efter ansökan som göres sist en månad därefter, svarar delägare, som sådan tid försuttit, för den gälden.

2 §.

Sker egendomsavträde efter ansökan, som ingivits senare än en månad efter det bouppteckningen förrättades, är delägare pliktig att till dödsboet utgiva det belopp, varmed gäld, som var honom veterlig en månad före ansökningsdagen, överstiger värdet av den avträdde egendomen och eljest tillgängliga medel, men skall ej vidare mot enskild borgenär stå i ansvar efter vad i 1 § sägs.

Där borgenär begär det, skall delägare med ed fästa, att gäld som yrkandet avser ej var honom veterlig en månad före ansökningsdagen. Gitter han ej gå eden, skall så anses som hade den gälden tidigare varit honom veterlig.

3 §.

Förfaller delägares ansökan om boets avträdande till konkurs, när egendomen i stället sättes under förvaltning av boutredningsman, skall så anses som hade ansökan om avträde till sådan förvaltning gjorts den dag konkursansökningen ingavs.

4 §.

Hava delägarna giltig anledning antaga, att de ej skola nödgas infria borgen som den döde tecknat eller viss annan förbindelse, skall den gälden ej anses såsom veterlig.

5 §.

Sker egendomsavträde efter det bodelning eller arvskifte ägt rum, skall bodelningen eller skiftet gå åter. Då gälden finnes ej vara större än att den kan betalas av den dödes tillgångar och, om han var gift, vad av andra makens egendom på hans lott belöpt, om gälden gått i beräkning vid bodelningen, skall likväl avträdande till förvaltning av boutredningsman allenast omfatta vad som enligt dennes prövning erfordras till gäldens betalning och kostnaderna för förvaltningen. Vad sålunda erfordras skall av delägarna utgivas i förhållande till vad envar vid bodelningen eller arvskiftet njutit för mycket; och skall bodelningen eller skiftet i övrigt förbliva stådande.

Yppas hos någon delägare brist, skall den fyllas av de övriga med vad de vid bodelningen eller skiftet vunnit.

6 §.

Egendom, som utgivits såsom legat eller jämlikt ändamålsbestämmelse, skall återbäras, såvitt det erfordras för täckning av gäld. Finnes egendomen ej i behåll, skall dess värde gäldas, såvitt ej särskilda skäl äro däremot.

7 §.

Skyldighet att utgiva egendom jämlikt 5 eller 6 § skall tillika omfatta ränta eller avkomst av egendomen. Nödig kostnad för egendomen skall ersättas, så ock nyttig kostnad, där den var gjord i god tro.

8 §.

Innan den i 1 § första stycket stadgade tiden gått till ända eller, där boet står under förvaltning av boutredningsman, uppgörelse träffats om borgenärernas förnöjande, må betalning av gäld verkställas allenast där med fog kan antagas, att betalningen ej länder till men för borgenärer.

9 §.

Sedan den i 1 § första stycket stadgade tiden gått till ända, må borgenär fordra säkerhet för gäld efter den döde, som ej är till betalning förfallen och för vilken tillräcklig säkerhet ej finnes. Ställes ej säkerhet inom tre månader, må förfallotid ej tillgodonjutas.

10 §.

Är efter den döde gäld som ej förfaller inom sex månader, må den, där flera dödsbodelägare finnas eller allmänna arvsfonden är ensam delägare, hos borgenären uppsägas till betalning sex månader efter uppsägningen. Borgenär, som för sin fordran har säkerhet i in-teckning, är dock ej skyldig att taga betalning före förfallodagen, där han inom tre månader efter uppsägningen giver tillkänna att han vill hålla sig allenast till säkerheten.

11 §.

Hava delägarna betalt gäld i strid med vad i 8 § sägs eller, under tid för egendomsavträde enligt 1 § första eller andra stycket, till men för borgenärer utgivit legat, fullgjort ändamålsbestämmelse, sålt, förpantat, annorledes använt eller ock förfarit boets egendom eller ådragit boet förbindelse, svara de för sådan gäld efter den döde som, då de så förforo, var eller sist vid därefter förrättad bouppteckning blev dem veterlig. Kom av åtgärden allenast ringare skada eller företogs den av obetänksamhet eller bristande kännedom om boets ställning, skall allenast skadestånd gäldas.

12 §.

Sker bodelning eller arvskifte innan all gäld är gulden, svara delägarna för gäld efter den döde, som då var eller sist vid därefter förrättad bouppteckning blev dem veterlig. Bodelning skall dock icke medföra sådan påföljd, där efterlevande maken ej erhållit något av den dödes egendom.

13 §.

Hava delägarna, sedan boet blivit avträtt till förvaltning av boutredningsman, utverkat rättens förordnande att boet icke längre skall sålunda förvaltas, skall i fråga om ansvar för gäld så anses som hade egendomsavträdet ej ägt rum.

14 §.

Försitter delägare, som har boet i sin vård, tid för boupptecknings förrättande, skall han svara för all den dödes gäld. Samma lag vare, där delägare vid bouppteckningen eller dess edfästade genom veterligen oriktig uppgift eller svikligt förtigande äventyrar borgenärsers rätt.

15 §.

Häftar delägare i ansvar för gäld efter den döde, skall ansvarigheten ock gälla annan boets gäld; och är delägare förty i fall som avses i 2 § första stycket pliktig att utgiva vad som erfordras för täckning av gäld, som före egendomsavträdet ådragits boet.

16 §.

Vad i 1—4 samt 11—15 §§ stadgas om skyldighet för delägare att svara för gäld skall ej äga tillämpning å delägare som är omyndig, ej heller å allmänna arvsfonden eller annan som företrädes av god man, men förmyndaren eller gode mannen skall gentemot borgenärerna svara för skada som kommit av hans åtgärd eller försummelse.

17 §.

Hava flera enligt detta kapitel ådragit sig ansvar för gäld eller för skada, svara de en för alla och alla för en. Vad sålunda utgivits skall dem emellan fördelas enligt den i 18 kap. 6 § stadgade grunden.

18 §.

Har arvinge eller testamentstagare ej njutit förmån av boet och ej heller tagit annan befattning därmed än att han fullgjort vad enligt 18 kap. 2 § åligger honom och deltagit i bouppteckningens förrättande, är han fri från ansvar på grund av underlåtenhet att avträda boet.

19 §.

Finnes efter den döde allenast egendom som ej kunnat hos honom tagas i mät, skall vad i detta kapitel är stadgat om ansvar för gäld ej äga tillämp-

ning. Vad nu är sagt länder dock ej till inskränkning i delägares skyldighet att låta egendomen eller dess värde gå i betalning för gälden.

22 KAP.

Om verkställighet av legat och ändamålsbestämmelser

1 §.

Legat av oskifto skall utgivas så snart det kan ske utan men för någon, vars rätt är beroende av boets utredning.

Företages arvskifte innan legatet utgivits eller egendom, som därför erfordras, blivit ställd under särskild vård, äro delägarna en för alla och alla för en ansvariga för förordnandets verkställande såsom om skifte ej ägt rum. Vad sålunda utgivits skall dem emellan fördelas enligt den i 18 kap. 6 § stadgade grunden.

2 §.

Skall legat fullgöras av viss arvinge eller testamentstagare, är denne pliktig att verkställa förordnandet, när han mottagit den egendom som är avsedd för legatets fullgörande. Där av hans försummelse beror att egendomen ej utgivits till honom, skall han gälda skadan.

3 §.

Varder i fråga om legat testamentstagarens rätt genom vanvård eller eljest äventyrad, må rätten på ansökan förordna, att säkerhet skall ställas för legatets utgörande eller att egendom, varom fråga är, skall sättas under särskild vård.

4 §.

Avser legat viss egendom, skall, där ej annat följer av testamentet, avkastningen tillfalla testamentstagaren men nödig kostnad, vilken ej föranletts av boutredningen, av honom gäldas innan egendomen utgives.

5 §.

Å legat, som avser visst penningbelopp, äger testamentstagaren, såvitt ej annat framgår av testamentet, tillgodonjuta ränta efter fem för hundra om året, sedan fyra månader förflutit från testators död.

6 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om legat skall äga motsvarande tillämpning å ändamålsbestämmelse.

7 §.

Underlåter någon vad honom åligger med avseende å verkställande av ändamålsbestämmelse, må talan därom föras av testators arvinge, vare sig

han äger del i boet eller ej, efterlevande make, arvinges avkomling eller universell testamentstagare, så ock av boutredningsman eller testaments-exekutor.

Då fråga är om allmännyttigt ändamål, må talan jämväl föras på förordnande av länsstyrelsen i det län där verkställigheten huvudsakligen skall ske.

23 KAP.

Om arvskifte

1 §.

Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare.

Var den döde gift, skall först bodelning äga rum mellan efterlevande maken och övriga delägare efter vad i giftermålsbalken sägs.

2 §.

Mot delägares bestridande må skifte ej företagas, innan bouppteckning skett och all veterlig gäld blivit gulden eller delägaren fritagits från ansvar för gälden eller medel till dess betalning ställts under särskild vård.

Skall legat eller ändamålsbestämmelse fullgöras av oskifto, må skifte ej mot delägares bestridande äga rum, innan förordnandet verkställts eller delägaren fritagits från att svara för dess fullgörande eller erforderlig egendom blivit ställd under särskild vård.

Står boet under förvaltning av boutredningsman eller testamentsexekutor, må skifte ej företagas, innan denne anmält att utredningen slutförts.

3 §.

Envar delägare äger vid skiftet njuta lott i varje slag av egendom; dock bör vad ej lämpligen kan delas eller skiljas såvitt möjligt läggas å en lott. Fordran å delägare skall tillskiftas denne så långt hans lott förslår.

4 §.

Över arvskifte skall upprättas handling, som underskrives av delägarna med vittnen.

5 §.

Då delägare begär det, skall rätten förordna någon att vara skiftesman. Där det prövas erforderligt, må flera skiftesmän förordnas. Vid ansökningen skall fogas avskrift av bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför.

Står boet under förvaltning av sådan boutredningsman eller testaments-exekutor som ej är delägare, är han utan särskilt förordnande skiftesman, såframt ej annan förut blivit utsedd därtill.

6 §.

Finnes skiftesman icke vara lämplig eller bör han av annan särskild orsak skiljas från uppdraget, skall han entledigas, då det begäres av någon, vars rätt är beroende av skiftet, eller förhållandet eljest varder kunnigt.

7 §.

Innan rätten meddelar beslut som avses i 5 eller 6 §, skola delägarna genom särskilda meddelanden av rätten erhålla tillfälle att yttra sig. Där det prövas erforderligt, skall delägare jämte sökanden på sätt nyss är sagt kallas att inställa sig inför rätten.

Ej må någon förordnas till skiftesman utan att han samtyckt därtill eller entledigas från sådant uppdrag utan att han erhållit tillfälle att yttra sig.

8 §.

Skiftesmannen skall bestämma tid och ort för skifte samt till förrättningen kalla delägarna. Vid förrättningen skall han lämna dessa det biträde som finnes erforderligt.

Kan enighet ej vinnas, har skiftesmannen att själv bestämma om delningen och däröver upprätta handling, som av honom underskrives. Skifteshandlingen skall ofördröjligen delgivas envar delägare genom överlämnande av besannad avskrift. Vill delägare klandra skiftet, skall han inom tre månader efter delgivning väcka talan mot övriga delägare; försittes denna tid, är rätt till talan förlorad. I mål som nyss är sagt äger rätten inhämta yttrande av skiftesmannen, så ock till honom återförvisa ärendet.

9 §.

Skiftesman äger av dödsboet erhålla skäligen arvode ävensom ersättning för sina kostnader.

24 KAP.

Om avtal angående sammanlevnad i oskiftat dödsbo

1 §.

Hava, vid samförvaltning av dödsbo, delägarna överenskommit att leva samman i oskiftat bo, gäller, i den mån ej annat föranledes av avtalet, om förvaltningens handhavande och boets företrädande vad i 18 kap. 1 § sägs; och skall vad i 3, 4 och 6 §§ samma kapitel är stadgat äga motsvarande tillämpning.

2 §.

Såvitt avkastningen ej skall användas till bekostnad av gemensamushållning eller eljest för gemensam räkning, är envar delägare berättigad att efter varje kalenderårs utgång fordra delning av behållen avkastning.

3 §.

Har ej tid fastställts för beståndet av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, är avtalet gällande tills tre månader förflutit sedan det blivit av någon delägare uppsagt hos de övriga. Samma lag vare, där vid avtal gällande för bestämd tid sammanlevnaden fortsatt efter den tidens utgång.

4 §.

Träder efterlevande make, som deltagit i avtalet, i nytt gifte, eller dör delägare och efterlämnar han såsom dödsbodelägare någon, som ej deltagit i avtalet, skall detta, om uppsägning sker inom fyra månader därefter, upphöra att gälla tre månader efter uppsägningen.

Där förmyndare eller god man deltagit i avtalet, skall vid förmyndarskapets eller godmanskapets upphörande rätt till uppsägning som i första stycket sägs tillkomma den å vars vägnar avtalet slutits.

5 §.

Har, efter det avtal om sammanlevnad i oskiftat bo slutits, väsentlig ändring inträtt i de förhållanden som därvid voro avgörande, eller finnes avtalet av annan särskild orsak ej böra bestå, må rätten på delägars talan förklara, att avtalet skall upphöra att gälla.

Om hävande av avtal, vars fortsatta bestånd medför äventyr för delägare som är omyndig eller för vilken god man är förordnad, är särskilt stadgat.

6 §.

Förordnas om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman, är avtal om sammanlevnad i oskiftat bo förfallet. Ej må sådant förordnande meddelas på ansökan av delägare.

25 KAP.

Om dödförklaring

1 §.

Är någon borta och hava sedan han veterligen sist var vid liv förflutit tio år eller, där han skulle vara över sjuttiofem år gammal, fem år, må ansökan göras om hans dödförklaring. Befann sig den bortovarande i livsfara då han veterligen senast var i livet, må ansökan ske efter det tre år förflutit.

2 §.

Ansökan om dödförklaring göres av den bortovarandes make, arvinge eller annan, vars rätt kan bero av dödförklaringen, hos rätten i den ort, där den bortovarande senast haft hemvist inom riket, eller, om behörig domstol ej sálunda finnes, hos Stockholms rådhusrätt.

3 §.

Över ansökningen skall rätten höra den bortovarandes inom riket vistande make och närmaste fränder, annan som kan antagas senast hava haft underrättelse om den bortovarande, ävensom kyrkoherden och allmänna åklagaren i den ort, där han senast ägt hemvist inom riket.

4 §.

Är sådan tid förfluten som i 1 § sägs och utrönes ej att den bortovarande avlidit, skall rätten utfärda kungörelse om ansökningen med kallelse å honom att senast viss dag, som ej må sättas tidigare än ett år därefter, anmäla sig hos rätten. Kungörelsen skall även innehålla anmaning till envar, som kan lämna upplysning i ärendet, att inom samma tid giva det rätten tillkänna.

Genom rättens försorg skall kungörelsen ofördröjligen införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten, så ock avsändas till pastorsämbetet i den församling, där den bortovarande senast haft hemvist inom riket, för uppläsande i kyrkan så snart ske kan.

5 §.

Har den i kungörelsen fastställda dagen gått till ända, skall rätten, om sådan tid som i 1 § sägs är förfluten och man ej vet att den bortovarande avlidit, förklara att han skall anses för död; och skall han antagas hava avlidit, i fall som i 1 § första punkten sägs vid utgången av den månad då nyss angiven tid gick till ända, eller i fråga om bortovarande som fyllt sextiofem men ej sjuttio år när han veterligen sist var vid liv, vid utgången av den månad under vilken han skulle hava fyllt sjuttiofem år samt, i fall enligt andra punkten i samma paragraf, å den dag eller, om dagen ej är känd, vid utgången av den månad då livsfaran förelåg. I rättens beslut skall angivas vilken dag sålunda är att antaga såsom dödsdag.

6 §.

Då enligt lag tid skall räknas från dödsfall, skall, där dödförklaring skett, tiden räknas från det beslutet vann laga kraft.

7 §.

Finnes den dödförklarade sedermera vara vid liv, skall envar, som i följd av dödförklaringen tillträtt egendom, bära den åter. Samma lag vare, där den dödförklarade finnes hava avlidit å annan tid än den som antagits såsom dödsdag och med hänsyn därtill annan är berättigad till kvarlåtenskapen.

Har egendom som skall återbäras blivit till annan överläten, är jämväl denne återbäringsskyldig, där han ej var i god tro då han åtkom egendomen.

Då egendom återbäres, skall ock gäldas ränta eller avkomst för tiden efter det innehavaren vann kunskap, att annan ägde bättre rätt till egendomen, eller stämning blev honom delgiven. Har han för egendomen haft nödig kostnad, skall den ersättas; nyttig kostnad skall ock ersättas, där den ej var gjord å tid som nyss sagts.

2) Lag
om införande av nya ärvdabalken

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna ärvdabalken skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1959.

Har arvlåtaren avlidit innan nya ärvdabalken trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning. Ändå att arvlåtaren avlidit före ikraftträdandet, skall dock nya balken lända till efterrättelse beträffande boutredning och arvskifte, när fråga är om rätt i dödsbo efter annan och denne avlidit efter ikraftträdandet.

2 §.

Genom nya ärvdabalken upphävas:

lagen den 8 juni 1928 (nr 279) om arv;

lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente;

lagen samma dag (nr 107) om arvsavtal;

lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvskifte; och

8 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya ärvdabalken, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Har adoption ägt rum enligt bestämmelser som gällt före ikraftträdandet av den samtidigt med nya ärvdabalken antagna lagen om ändring i föräldrabalken, skall beträffande rätt till arv på grund av adoptivförhållandet och underhållsbidrag ur kvarlåtenskap äldre lag äga tillämpning, ändå att arvlåtaren avlidit efter nya ärvdabalkens ikraftträdande.

Vad nu stadgats skall ej gälla, om förklaring meddelats enligt punkt 1 i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i föräldrabalken.

5 §.

Bestämmelserna i 16 kap. 5 § nya ärvdabalken äga tillämpning då föreläggande som där avses skall meddelas efter ikraftträdandet, ändå att arvlåtaren avlidit dessförinnan.

---

3) Lag

om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas, *dels* att 12 kap. 3 § och 13 kap. 13 § giftermålsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att i 15 kap. samma balk skall såsom 29 § införas ett nytt stadgande av nedan angiven lydelse och att nuvarande 29 §² skall betecknas 30 §.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 KAP.

3 §.

Till dess bodelning sker, tage efterlevande maken del i förvaltningen av den dödes egendom efter vad i *lagen om boutredning och arvskipfe* sägs.

Till dess bodelning sker, tage efterlevande maken del i förvaltningen av den dödes egendom efter vad i *ärvdabalken* sägs.

13 KAP.

13 §.

Vid lotternas — — — — — makens lott.

Skall ena — — — — — äger anvisa.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröst- arvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från *släkting* i rätt uppstigande led eller *sådan släktings* dödsbo.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröst- arvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från *någon med vilken han varit släkt* i rätt uppstigande led eller *till vilken han på grund av adoption stått i motsvarande förhållande eller ock från sådan anförvants* dödsbo.

Om det — — — — — särskilt stadgat.

15 KAP.

29 §.

Vistas den, mot vilken talan enligt denna balk riktas, å okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man, varom i 18 kap. föräldrabalken förmäles.

¹ Senaste lydelse av 12 kap. 3 § se SFS 1933: 316 och av 13 kap. 13 § se SFS 1926: 191.

² Senaste lydelse se SFS 1946: 822.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

29 §.

30 §.

Mot beslut, som av underrätt meddelats under rättegången i fråga, varom förmåles i 9 kap. 6 eller 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 11, 24 eller 25 §, skall talan föras särskilt.

Mot hovrättens beslut i fråga, som nu nämnts, må talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

Vad i 13 kap. 13 § nya lagen stadgas för det fall att ena maken är död skall, om maken avlidit efter nya lagens ikraftträdande och 13 kap. är tillämpligt vid bodelning i anledning av makens död, äga tillämpning, ändå att äktenskapet ingåtts före ikraftträdandet.

---

4) Lag

om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, *dels* att 2 kap. 2 och 3 §§, 4 kap. 2, 5, 9 och 12 §§, 7 kap. 5 och 10 §§, 12 kap. 1 §, 14 kap. 2 §, 15 kap. 12 § samt 20 kap. 3, 5—7, 9, 12, 13 och 36 §§ föräldrabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att 4 kap. 7 § nämnda balk skall upphöra att gälla, *dels ock* att i 4 kap. samma balk skall införas en ny paragraf, betecknad 13 §, av nedan angiven lydelse.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

2 KAP.

2 §.

Är mannen död, och har han varken försuttit tid till talan enligt 1 § eller efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt, må envar, som jämte

Är mannen död, och har han varken försuttit tid till talan enligt 1 § eller efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt, må envar, som jämte

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

eller näst efter barnet är berättigad till arv efter honom, väcka sådan talan inom ett år från det han erhållit kännedom om barnets födelse och om mannens död. Har mannen ej varaktigt sammanbott med barnet, vare arvinge dock ej förlustig sin talan förrän ett år förflutit från det att anspråk, som grundats på att barnet har äktenskaplig börd, framställts mot dödsboet. Efterlämnar den avlidne, jämte maka, *såsom närmaste* arvingar *skyldemän* som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv, äge envar av dem sådan rätt.

eller näst efter barnet är berättigad till arv efter honom, väcka sådan talan inom ett år från det han erhållit kännedom om barnets födelse och om mannens död. Har mannen ej varaktigt sammanbott med barnet, vare arvinge dock ej förlustig sin talan förrän ett år förflutit från det att anspråk, som grundats på att barnet har äktenskaplig börd, framställts mot dödsboet. Efterlämnar den avlidne, jämte maka, arvingar som avses i 3 kap. 1 § ärvdabalken, äge envar av dem sådan rätt.

3 §.

Vill barn som avses i 1 kap. 1 § vinna förklaring, att det icke har äktenskaplig börd, äge barnet väcka talan därom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen, jämte maka, *såsom närmaste* arvingar *skyldemän* som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv, skall talan riktas mot dem, som då talan väckes äro närmast till arv.

Vill barn som avses i 1 kap. 1 § vinna förklaring, att det icke har äktenskaplig börd, äge barnet väcka talan därom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen, jämte maka, arvingar som avses i 3 kap. 1 § ärvdabalken, skall talan, *såvitt dessa angår*, riktas mot dem som då talan väckes äro närmast till arv.

4 KAP.

2 §.

Den som är förklarad omyndig må ej antaga adoptivbarn *med mindre han vill adoptera eget barn utom äktenskap eller adoptera gemensamt med myndig make samt förmyndaren samtycker till adoptionen.*

Den som är förklarad omyndig må ej *utan förmyndarens samtycke* antaga adoptivbarn.

5 §.

Utan eget samtycke må den som fyllt tolv år ej adopteras.

Utan eget samtycke må den som fyllt tolv år ej adopteras; *dock må,*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

utan hinder av att samtycke ej föreligger, adoption ske av den som är under sexton år, därest det kan antagas lända honom till skada att han tillfrågas.

Den som ej — — — — — samtycke inhämtas.

Den som är — — — — — förmyndarens samtycke.

7 §.

Barnets rättsliga ställning till föräldrarna röner ej annan inverkan av adoptionen än som följer av vad i 6 och 7 kap. sägs om vårdnad och underhåll eller eljest i lag särskilt stadgas.

9 §.

Adoptivförhållandet varde — — — för barnet.

Har adoptivbarnet grovt förgått sig mot adoptanten eller hans närmaste, eller för *adoptivbarnet* ett lastbart eller brottsligt liv, äge adoptanten vinna adoptivförhållandets hävande.

Har adoptivbarnet grovt förgått sig mot adoptanten eller hans närmaste eller för *barnet* ett lastbart eller brottsligt liv, *och kan det uppenbarligen icke fordras att adoptivförhållandet ändock skall bestå*, äge adoptanten vinna adoptivförhållandets hävande.

12 §.

Avlider adoptanten, må adoptivförhållandet efter ansökan av adoptivbarnets föräldrar eller en av dem hävas, såframt det påkallas av barnets bästa.

Varder adoptivbarnet efter adoptantens död adopterat av annan, skall det tidigare adoptivförhållandet anses hävt.

12 §.

Häves adoptivförhållandet, upphöre all verkan av adoptionen, såvitt *ej annat särskilt stadgas.*

13 §.

Häves adoptivförhållandet, upphöre all verkan av adoptionen såvitt *angår adoptivbarnets ställning till*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

adoptanten och dennes skyldemän. Rätten äge dock, om med hänsyn till anledningen till hävandet, barnets ålder och övriga omständigheter särskilda skäl äro därtill, vid hävandet bestämma, att adoptanten skall bidra till adoptivbarnets underhåll.

I förhållande till adoptivbarnets skyldemän medför hävandet i fall som avses i 10 § ej någon ändring med avseende å underhållsskyldighet eller rätt till arv; i fall som avses i 8, 9 och 12 §§ äge rätten, efter vad med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, bestämma, huruvida adoptionens verkan i sagda hänseenden skall bestå. Är barnet underårigt, tillkomme vårdnaden och förmynderskapet den som rätten utser därtill.

Om adoptivbarnets namn stadgas i 5 kap.

7 KAP.

5 §.

Adoptant och — — — — — makens barn.

Barnets föräldrar vare ej skyldiga att bidra till dess underhåll, där ej adoptanten samt, om han är gift, hans make bliva ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet. Med adoptionen upphör underhållsskyldigheten mellan föräldrarna och barnet. Om den som är gift adopterar sin makes barn, skall dock underhållsskyldigheten mellan maken och barnet bestå.

10 §.

Fader till — — — — — efter nedkomsten.

Dör fadern — — — — — efter dödsfallet.

Vad i första och andra styckena sägs om fadern skall, där barnet födes dött eller havandeskapet avbrutits, i den mån det finnes skäligt gälla den som haft samlag med modern å tid då barnet kan vara avlat, om det

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ej framstår såsom osannolikt att han är barnets fader.

Vad i 7 § första stycket, andra stycket första punkten samt tredje stycket ävensom 8 § är stadgat om avtal eller dom rörande underhåll till barn utom äktenskap skall äga motsvarande tillämpning med avseende å underhåll, som enligt vad i *första och andra stycket av* förevarande paragraf sägs tillkommer modern.

Vad i 7 § första stycket, andra stycket första punkten samt tredje stycket ävensom 8 § är stadgat om avtal eller dom rörande underhåll till barn utom äktenskap skall äga motsvarande tillämpning med avseende å underhåll, som enligt vad i förevarande paragraf sägs tillkommer modern.

12 KAP.

1 §.

Förmyndarskap för underårig skall inskrivas, då fader, efter vilken den underåriga är arvsberättigad, eller moder avlider, eller då dessförinnan egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än genom upptagande av lån tillfaller den underåriga eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga som rör förmyndarskapet.

Förmyndarskap för underårig skall inskrivas, då fader, efter vilken den underåriga är arvsberättigad, eller moder *eller, om den underåriga är adopterad, adoptant* avlider eller då dessförinnan egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än genom upptagande av lån tillfaller den underåriga eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga som rör förmyndarskapet.

Inskrivningen skall — — — Stockholms rådhusrätt.

14 KAP.

2 §.

Förmyndare, som — — — — — omyndigs egendom.

Mot borgenär i dödsboet eller annan, vars rätt är beroende av utredningen, står förmyndaren, såvitt angår skada genom hans åtgärd eller försummelse, i ansvar efter vad i *lagen om boutredning och arvskifte* stadgas.

Mot borgenär i dödsboet eller annan, vars rätt är beroende av utredningen, står förmyndaren, såvitt angår skada genom hans åtgärd eller försummelse, i ansvar efter vad i *ärvdabalken* stadgas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 KAP.

12 §.

Förvärvar omyndig — — — — — särskilt stadgat.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt lagen om arv, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om pension eller livränta eller om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I andra fall äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt 8 kap. ärvdabalken, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om pension eller livränta eller om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I andra fall äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Den som — — — — — förmyndaren därom.

20 KAP.

3 §.

Talan rörande faderskapet till barn utom äktenskap eller om barnets egenskap av trolovningsbarn må väckas vid rätten i den ort, där mannen har sitt hemvist eller lägersmålet skett. Är han död, må talan väckas vid den rätt, som har att upptaga tvist om arv efter honom.

Talan rörande faderskapet till barn utom äktenskap eller om barnets egenskap av trolovningsbarn må väckas vid rätten i den ort, där mannen har sitt hemvist eller lägersmålet skett. Är han död, må talan väckas vid den rätt, där dödsboet efter honom svarar.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Laga domstol i ärende om antagande av adoptivbarn *eller adoptivförhållandes hävande* vare rätten i den ort, där adoptanten har sitt hemvist.

Laga domstol i ärende om antagande av adoptivbarn vare rätten i den ort, där adoptanten har sitt hemvist.

Ärende om adoptivförhållandes hävande upptages av rätten i den ort, där adoptanten eller, om han är död, adoptivbarnet har sitt hemvist.

6 §.

I ärende om antagande av adoptivbarn skall rätten söka inhämta *upplysning* huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas såväl från barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, som ock, där barnavårdsman förordnats för barnet, från den barnavårdsnämnd som har att utöva tillsyn å barnavårdsmannens verksamhet och eljest från barnavårdsnämnden i den församling, där föräldrarna eller den av dem som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd.

I ärende om antagande av adoptivbarn skall rätten söka inhämta *upplysningar om barnet och adoptanten ävensom* huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas såväl från barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, som ock, där barnavårdsman förordnats för barnet, från den barnavårdsnämnd, som har att utöva tillsyn å barnavårdsmannens verksamhet, och eljest från barnavårdsnämnden i den församling, där föräldrarna eller den av dem som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd.

Fader eller — — — — — han höras.

I fall, varom i 4 kap. 12 § andra stycket sägs, lämne rätten arvingar efter den avlidne adoptanten som avses i 2 kap. 3 § tillfälle att yttra sig.

7 §.

Är adoptivbarn — — — — — andra stycket.

I ärende om adoptivförhållandes hävande jämlikt 4 kap. 8 *eller* 9 § lämne rätten alla dem tillfälle att yttra sig, vilkas samtycke eller hö-

I ärende om adoptivförhållandes hävande jämlikt 4 kap. 8, 9 *eller* 12 § lämne rätten alla dem tillfälle att yttra sig, vilkas samtycke eller hö-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

rande vore för adoption erforderligt, så ock, där adoptanten är förklarad omyndig, hans förmyndare. Är adoptivbarnet omyndigt och är ej annan än adoptanten förmyndare, *eller vistas den, mot vilken ansökningen är riktad, å okänd ort*, skall hans rätt bevakas av god man, varom i 18 kap. förmäles.

rande vore för adoption erforderligt, så ock, där adoptanten är förklarad omyndig, hans förmyndare *eller, om han är död, arvingar efter honom som avses i 2 kap. 3 §*. Är adoptivbarnet omyndigt och är ej annan än adoptanten förmyndare, skall barnets rätt bevakas av god man, varom i 18 kap. förmäles.

9 §.

Fråga rörande — — — — — sitt hemvist.

Talan angående underhåll till barn upptages av rätten i den ort, där svarenden har sitt hemvist. *Vill käranden i mål om underhåll till barn utom äktenskap hellre stämma till rätten i den ort, där lägersmålet skett, vare det tillåtet. Har den som var underhållsskyldig gentemot barn avlidit, upptages talan om underhåll till barnet av den rätt, där dödsboet svarar.* Angående talan om underhåll enligt 7 kap. 10 § åt modern till barn utom äktenskap skall vad angående talan om underhåll till barnet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Talan angående underhåll till barn upptages av rätten i den ort, där svarenden har sitt hemvist. *Väckes sådan fråga i mål rörande faderskapet till barn utom äktenskap, gälle vad i 3 § stadgas.* Angående talan om underhåll enligt 7 kap. 10 § åt modern till barn utom äktenskap skall vad angående talan om underhåll till barnet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vad i — — — — — med äktenskapsmål.

12 §.

I mål angående underhåll äge rätten att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna där- om efter vad som finnes skäligt. Skyldighet att utgiva bidrag må dock ej åläggas någon, med mindre sannolika skäl föreligga att han är bidrags- skyldig.

I mål angående underhåll äge rätten att för tiden intill dess laga kraft ägande dom *eller beslut* föreligger förordna därom efter vad som finnes skäligt. Skyldighet att utgiva bidrag må dock ej åläggas någon, med mindre sannolika skäl föreligga att han är bidrags- skyldig.

I fråga — — — — — motsvarande tillämpning.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §.

Har *mannen*, efter det *han* på grund av förordnande som avses i 12 § betalat underhållsbidrag till barn utom äktenskap eller barnets moder, genom *laga kraft ägande* dom funnits *icke* vara underhållsskyldig, *må* han dock ej av den som mottagit underhållsbidraget söka åter vad han utgivit men *äge* av allmänna medel återbekomma guldna bidragsbelopp jämte ränta efter sex för hundra om året från betalningsdagen.

Ansökan härom skall, för att komma under prövning, inom ett år från det domen vunnit laga kraft göras hos länsstyrelsen i det län, där målet *avgjordes* av underrätt.

Vad av — — — — — ägde rum.

Talan mot — — — — — ämbetsverks beslut.

36 §.

Vistas den, mot vilken talan enligt denna balk riktas, å okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man, varom i 18 kap. förmäles.

Vad i — — — — — denna balk.

Då fråga — — — — — eller fara.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959; och skall med avseende därå iakttagas:

1. Där adoption ägt rum enligt äldre lag, äge adoptanten sist inom fem år från nya lagens ikraftträdande hos rätten göra ansökan om förklaring, att å adoptivförhållandet skall tillämpas vad som är stadgat

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

för det fall att adoption ägt rum enligt nya lagen.

Med avseende å ansökan som nu sagts skola bestämmelserna om antagande av adoptivbarn äga motsvarande tillämpning. Kan det antagas att vid adoptionen var förutsatt att adoptivbarnets föräldrar icke skulle hava kännedom om vem som adopterade barnet, vare dock ej erforderligt att föräldrarna höras.

2. Har förklaring varom under punkt 1 sägs ej meddelats, skall beträffande adoptivförhållande som där avses vad i 7 kap. 5 § i dess äldre lydelse är stadgat alltjämt äga tillämpning, såvitt angår underhåll enligt 1 § samma kapitel.

3. Har adoptanten avlidit före nya lagens ikraftträdande eller adoptivförhållandet hävts genom beslut som meddelats före ikraftträdandet, skall i stället för bestämmelserna i 4 kap. 12 § första stycket och 13 § nya lagen tillämpas vad som gällt enligt äldre lag. Bestämmelsen i 4 kap. 12 § andra stycket nya lagen äge ej tillämpning, där adoptivbarn efter adoptantens död adopterats av annan och sistnämnda adoption skett före ikraftträdandet.

4. Bestämmelserna i 20 kap. 13 § i dess nya lydelse skola ej äga tillämpning, där rättens dom eller beslut vunnit laga kraft före ikraftträdandet.

---

5) Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 4 kap. 12 och 13 §§, 20 kap. 13 §, 21 kap. 1 § samt 36 kap. 3 § rättegångsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 KAP.

12 §.

De som med varandra äro eller varit gifta eller äro trolovade eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som stå i *adoptivförhållande* till varandra, må ej samtidigt sitta som domare i rätten.

De som med varandra äro eller varit gifta eller äro trolovade eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som *på grund av adoption* stå i *motsvarande förhållande* till varandra, må ej samtidigt sitta som domare i rätten.

13 §.

Domare vare — — — — — eller skada;

2. om han med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i den släktskap, att den ene är avkomling till den andres syskon eller att de äro syskonbarn, eller i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar, eller om han står i *adoptivförhållande* till part;

2. om han med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i den släktskap, att den ene är avkomling till den andres syskon eller att de äro syskonbarn, eller i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar, eller om han *på grund av adoption* står i *motsvarande förhållande* till part;

3. om han — — — — — i målet.

¹ Senaste lydelse se beträffande 4 kap. 13 § SFS 1947:616.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

20 KAP.

13 §.

Har någon genom brott blivit dödad, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon eller den som *stått i adoptivförhållande* till honom samma rätt som målsägande att angiva brottet eller tala därå.

Har någon genom brott blivit dödad, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon eller den som *på grund av adoption stod i motsvarande förhållande* till honom samma rätt som målsägande att angiva brottet eller tala därå.

Avlider eljest — — — — — åtala brottet.

21 KAP.

1 §.

Den misstänkte — — — — — den omyndige.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon eller den som *stått i adoptivförhållande* till honom föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon eller den som *på grund av adoption stod i motsvarande förhållande* till honom föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen.

36 KAP.

3 §.

Den som med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som står i *adoptivförhållande* till

Den som med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som *på grund av adoption* står i

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

part vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.

motsvarande förhållande till part vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.

Står någon — — — — — att vittna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

6) Lag

angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I mål om äktenskaplig börd eller om faderskapet till barn utom äktenskap äger rätten, där det yrkas av part eller eljest finnes erforderligt, förordna att blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper, som kan ske utan nämnvärt men, skall äga rum med avseende å modern och barnet ävensom, såvitt angår mål om äktenskaplig börd, mannen i äktenskapet och, i mål om faderskapet till barn utom äktenskap, man mot vilken talan föres. Förekommer anledning till antagande, att annan haft samlag med modern å tid, då barnet kan vara avlat, må förordnande om undersökning avse jämväl honom.

Rätten äger ock, där det för utredningens fullständigande finnes erforderligt, förordna att undersökningen skall omfatta syskon till barnet eller föräldrar till annan som avses med förordnande enligt första stycket.

Innan förordnande meddelas, skall tillfälle att yttra sig lämnas den som förordnandet skulle avse.

2 §.

Rätten äger vid vite förelägga den som avses med förordnande enligt 1 § att med intyg av behörig sakkunnig visa, att för blodundersökning erforderligt blodprov tagits å honom eller att han undergått annan undersökning rörande ärftliga egenskaper varom fråga är. Såvitt angår barn som ej fyllt aderton år, skall föreläggandet givas den som har vårdnaden om barnet.

3 §.

Den som, efter anmodan av part eller enligt rättens förordnande, inställer sig för undersökning som avses i denna lag är, om han ej själv är part

i målet, berättigad till ersättning och förskott efter enahanda grunder och i samma ordning som stadgas beträffande vittnes inställelse vid rätten.

Om parts kostnad gäller vad om rättegångskostnad är föreskrivet. Angående ersättning av allmänna medel till part som åtnjuter fri rättegång är särskilt stadgat.

4 §.

Har rätten förordnat om undersökning enligt denna lag, skall gottgörelse som i statens eller kommuns tjänst anställd läkare äger betinga sig för tagande av blodprov samt ersättning för blodundersökning ävensom av rätten bestämd skäligen ersättning för annan undersökning utgå av allmänna medel i samma ordning som stadgas angående ersättning av allmänna medel till vittnen.

5 §.

Närmare bestämmelser om tagandet av blodprov och dess insändande till sakkunnig för undersökning så ock om annan undersökning rörande ärftliga egenskaper meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959. Genom lagen upphäves lagen den 10 juni 1949 (nr 385) angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap.

Har rätten innan nya lagen trätt i kraft meddelat förordnande om blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper, skall beträffande förordnandet äldre lag äga tillämpning. Där någon före ikraftträdandet blivit av part anmodad att undergå sådan undersökning, skall ock äldre lag gälla om ersättning och förskott i anledning av undersökningen.

7) Lag

angående ändrad lydelse av 3, 4 och 6 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång

Härigenom förordnas, att 3, 4 och 6 §§ lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Part, som — — — — — talan utgått.

Av allmänna — — — — — för en.

När i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äk- När i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äk-

¹ Senaste lydelse av 3 § se SFS 1949:386, av 4 § se SFS 1953:76 och av 6 § se SFS 1947:633.

(Gällande lydelse)

(Förelagen lydelse)

tenskap blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper äger rum på begäran av part, som åtnjuter fri rättegång, skall stämpel ej åsättas utlåtande över undersökningen. Gottgörelse, som i statens eller kommuns tjänst anställd läkare äger betinga sig för *åtgärd i och för undersökningen*, skall utgå av allmänna medel. *Har rätten förordnat om undersökning av någon, skall ersättning och förskott, som må tillkomma honom, utgå efter enahanda grunder och i samma ordning, som stadgas angående ersättning och förskott av allmänna medel till vittnen.*

tenskap blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper äger rum på begäran av part, som åtnjuter fri rättegång, skall stämpel ej åsättas utlåtande över undersökningen. Gottgörelse, som i statens eller kommuns tjänst anställd läkare äger betinga sig för *tagande av blodprov*, skall utgå av allmänna medel.

4 §.

Har part — — — — — meddelas honom.

Om synnerliga — — — — — vid domstolen.

Vad i första och andra styckena är stadgat om ersättning och förskott för inställelse vid domstol skall äga motsvarande tillämpning då part, som åtnjuter fri rättegång, i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap inställer sig för blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper.

Har part — — — — — för utgifterna.

6 §.

Part, som åtnjuter fri rättegång, må ej i målet förpliktas gottgöra statsverket ersättning till offentlig försvarare, tolk eller stenograf, eller kostnad som enligt föreskrift i rättegångsbalken av allmänna medel utgått för bevisning varom rätten själv- mant föranstaltat.

Part, som åtnjuter fri rättegång, må ej i målet förpliktas gottgöra statsverket ersättning till offentlig försvarare, tolk eller stenograf, *ej heller ersättning som utgått enligt 4 § lagen angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äk-*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tenskap. Samma lag vare beträffande kostnad som enligt föreskrift i rättegångsbalken eller 3 § första stycket nämnda lag av allmänna medel utgått för bevisning varom rätten självant föranstaltat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

Har rätten innan nya lagen trätt i kraft meddelat förordnande om blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper eller har någon före ikraftträdandet blivit av part anmodad att undergå sådan undersökning, skall äldre lag alljämt äga tillämpning.

I propositionen hänvisas till vad som upptagits i den till årets A-riksdag avlämnade propositionen nr 144, vilken icke hann upptagas till slutlig behandling av riksdagen före dess upplösning.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslaget utgör det sista och avslutande ledet i det arbete med revision av ärvdabalken i 1734 års lag som försiggått under de senaste årtiondena. Den första delen av arbetet fullbordades då balkens samtliga bestämmelser åren 1917—1933 ersattes med ett flertal moderna lagar. När år 1949 en del av dessa lagar sammanfogades till en föräldrabalk, förutsattes att återstoden av lagarna skulle bilda en ärvdabalk. Det nu framlagda förslaget till ärvdabalk motsvarar gällande lagar om arv, om testamente, om arvsavtal samt om boutredning och arvskifte (se propositionen nr 144 till årets förra riksdag).

Förutom de ändringar som är betingade av den föreslagna systematiseringen jämte andra formella omarbetningar innehåller förslaget vissa sakliga nyheter, främst i fråga om adoptivbarns allmänna rättsställning. Enligt förslaget skall sålunda adoptivbarn och dess avkomlingar taga arv och ärvas som om adoptivbarnet varit adoptantens barn i äktenskap. Däremot skall arvsrätt ej äga rum mellan adoptivbarnet och dess avkomlingar å ena sidan samt övriga skyldemän till adoptivbarnet å andra sidan. I samband härmed

föreslås vissa ändringar i föräldrabalkens regler om antagande av adoptivbarn och hävande av adoptivförhållande. Vidare skall enligt förslaget underhållsskyldigheten mellan adoptivbarnets naturliga föräldrar och adoptivbarnet upphöra med adoptionen.

Bland övriga ändringar kan nämnas att bestämmelserna om bevakning och klander av testamente samt preskription av rätt att taga arv eller testamente i vissa avseenden fått ny utformning.

Utöver den nya ärvdabalken föreslås i propositionen bl. a. ny lagstiftning angående blodundersökning m. m., som vidgar möjligheterna att förordna om blodundersökning och annan antropologisk undersökning i faderskapsmål.

Under förarbetena till den nya lagstiftningen har jämväl ändrade regler beträffande utomäktenskapliga barns arvsrätt övervägts. Propositionen upp-tager dock ej något förslag i detta avseende. Det har ansetts att frågan bör anstå i avbidan på resultatet av pågående utredning om stärkande av efterlevande makes ställning i andra makens dödsbo.

Den föreslagna lagstiftningen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1959.

1. Inledning

År 1946 avgav ärvdabalkssakkunniga förslag till föräldrabalk. Därvid förutsattes att återstoden av de lagar, vilkas sammanförande till en eller flera större enheter anförtrotts de sakkunniga, skulle bilda en ärvdabalk. Sedan lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget antagits vid 1949 års riksdag, har nu de sakkunniga den 15 februari 1954 avgivit betänkande med förslag till ärvdabalk (SOU 1954:6). Detta förslag utgör en kodifikation av gällande lagar om arv, testamente, arvsavtal samt boutredning och arvskifte. Till saklig nyprövning har upptagits vissa särskilda spörsmål, däribland frågorna om utomäktenskapligt barns arvsrätt och om arvsrätten vid adoptivförhållande. I samband med övervägandet av dessa frågor har jämväl reglerna om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap samt om adoptivbarns rättsställning i övrigt upptagits till omprövning.

Vid fullgörande av sitt uppdrag i förevarande del har ärvdabalkssakkunniga utgjorts av riksmarskalken Birger Ekeberg, ordförande, justitierådet Gösta Walin och, enligt förordnande den 29 juli 1949, hovrättsrådet Hugo Henkow. De sakkunniga har samrätt med f. d. inspektören i Stockholms barnavårdsnämnd, numera direktören i allmänna barnhuset fröken Ragnhild Berglind, ledamoten av riksdagens andra kammare fru Nancy Eriksson, andre vice talmannen i riksdagens första kammare, lantbrukaren V. G. Lodenius, f. d. direktören i Stockholms stads rättshjälpsanstalt E. G. Swartling och direktören i svenska socialvårdsförbundet E. C. A. Wahlberg, vilka

den 29 juli 1949 utsetts för att på kallelse av ärvdabalkssakkunnigas ordförande deltaga i överläggningar med de sakkunniga.

Yttranden över ärvdabalkssakkunnigas förslag har infordrats av justitiekanslern, rikets hovrätter, 1951 års rättegångskommitté (endast beträffande processen i faderskapsmål), socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statistiska centralbyrån, statskontoret, statens institut för rasbiologi, statens rättskemiska laboratorium, kammaradvokatfiskalsämbetet, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Norrbottens, Östergötlands, Södermanlands, Hallands, Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län, domkapitlen i Uppsala ärkestift samt Härnösands, Linköpings och Visby stift, medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, medicinska högskolan i Göteborg, karolinska institutets lärarkollegium ävensom av barnavårdsnämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Linköping, Norrköping, Halmstad, Luleå, Vårfruberga kommun i Södermanlands län samt Hälleberga och Annerstads kommuner i Kronobergs län.

Yttranden över förslaget har därjämte efter remiss avgivits av föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, svenska bankföreningen, svenska socialvårdsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Fredrika-Bremer-förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, yrkeskvinnors samlingsförbund, högerns kvinnoförbund, folkpartiets kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund. Svenska landsbygdens kvinnoförbund, som likaledes beretts tillfälle att yttra sig över förslaget, har icke låtit sig avhöra.

2. Förslagets allmänna innebörd

De sakkunniga

Ärvdabalken i 1734 års lag innehöll tjugutre kapitel med bestämmelser om arv, boutredning, arvskifte, testamente och förmynderskap. Samtliga bestämmelser blev efterhand upphävda och ersatta med ett flertal under åren 1917—1933 utfärdade lagar. Avsikten var att dessa sedermera skulle sammanfogas till en eller flera större enheter. Detta kodifieringsarbete påbörjades år 1941, då ärvdabalkssakkunniga tillkallades för ändamålet.

På grundval av ett av de sakkunniga framlagt förslag antogs vid 1949 års riksdag (prop. nr 93, första lagutskottets utlåtande nr 34 samt riksdagens skrivelse nr 325) en föräldrabalk med bestämmelser som motsvarade då gällande lagar om äktenskaplig börd, om barn i äktenskap, om barn utom äktenskap, om adoption, om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn samt om förmynderskap.

Genom de sakkunnigas nu föreliggande betänkande har gällande regler om arv, testamente, boutredning och arvskifte sammanställts till en ärvdabalk. Denna har, liksom föräldrabalken, ansetts icke böra innehålla bestämmelser rörande internationella rättsförhållanden. Icke heller har det

funnits lämpligt att däri upptaga vad som stadgats i lagen om allmänna arvsfonden.

De särskilda bestämmelserna i den föreslagna ärvdabalken, vilken sålunda motsvarar lagarna om arv, om testamente, om arvsavtal samt om boutredning och arvskifte, har upptagits i den ordning vari lagarna nu angivits och inom varje ämnesgrupp efter nuvarande kapitelindelning. Endast i ett avseende har avvikelse härifrån ansetts erforderlig. Bestämmelserna om förverkande av rätt till arv i 10 kap. arvslagen och om preskription av rätt till arv i 9 kap. samma lag har funnits kunna med fördel föras samman med motsvarande regler i testamentslagen, nämligen 6 kap. om förverkande av rätt att taga testamente och 8 kap. om preskription. Sålunda tillkomna gemensamma kapitel om förverkande och preskription har placerats närmast efter testamentsreglerna i övrigt. Återstående bestämmelser i 10 kap. arvslagen, vilka innehåller allmänna stadganden om rätt att taga arv, utgör en viss motsvarighet till 1 kap. testamentslagen och 1 kap. boutredningslagen och har därför fått bilda ett inledande kapitel bland reglerna om arv.

I den föreslagna ärvdabalken handlar sålunda 1—8 kap. om arv, 9—14 kap. om testamente, 15 och 16 kap. om förverkande och preskription av rätt att taga arv eller testamente, 17 kap. om arvsavtal samt 18—25 kap. om boutredning och arvskifte.

I anslutning till ärvdabalksförslaget har de sakkunniga upprättat förslag till lag om ändring i föräldrabalken. Med hänsyn till den sakliga omprövning av de nuvarande arvsreglerna som skett i vissa hänseenden, har det nämligen befunnits nödvändigt att till nytt övervägande upptaga jämväl vissa bestämmelser i föräldrabalken. Sålunda är frågan huruvida barn utom äktenskap kan tillerkännas vidgad arvsrätt efter fader och fädernefränder i första hand beroende på möjligheten att med erforderlig säkerhet fastställa faderskapet till sådant barn, och i sammanhang med ändrade regler om arvsrätten vid adoptivförhållande bör tillses att adoptionsinstitutet i dess helhet vinner en efter nutida förhållanden bättre anpassad utformning.

Beträffande de viktigaste av de sakliga ändringar i förhållande till gällande rätt som föreslagits har de sakkunniga översiktligt anfört:

Fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap

Enligt gällande bestämmelser om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap skall den man, som haft samlag med modern å tid då barnet kan vara avlat, anses såsom fader, om det ej är osannolikt att barnet avlats vid samlaget. En legal presumtion gäller således beträffande den av modern uppgivne man som kan styrkas ha haft könsförbindelse med henne under konceptionstiden. Är hans faderskap ej osannolikt, presumeras han vara fader, oavsett om modern haft samlag även med någon annan. Till följd härav måste det stundom inträffa att det rättsligen fastställda faderskapet icke överensstämmer med det biologiska.

Från olika synpunkter är det angeläget att det verkliga faderskapet blir

fastställt med största möjliga säkerhet. Alltjämt saknas emellertid förutsättningar för att ett barns härstamning normalt skall kunna fastslås med den bevisstyrka som eljest kräves för att ett sakförhållande skall anses ådagalagt, och en presumtionsregel av ovan angivna slag kan därför icke undvaras. De senaste årens forskningar, främst på blodprovets område, ha emellertid avsevärt ökat möjligheterna att vid prövningen av hithörande frågor nå säkrare resultat. När det blivit utrett att modern under konceptionstiden haft samlag med två eller flera män, vilkas faderskap i och för sig icke är osannolikt, föreligga ofta omständigheter som mer eller mindre starkt tala för att en viss av dem är barnets fader. På grundval av blodprovresultatet, tiden för de olika samlagen och övriga omständigheter bör domstolen söka utvälja den man som med större sannolikhet än den eller de övriga kan anses ha avlat barnet samt förklara honom vara fader. När påtaglig övervikt i sannolikhetshänseende icke kan konstateras för någon av männen, bör talan om faderskapets fastställande ogillas. Till underhållet av barn, för vilket faderskapet ej fastställts, bör liksom enligt gällande lag bidrag utgå av allmänna medel.

Det tilläggsstadgande, som de sakkunniga i enlighet härmed föreslå till nuvarande regel om faderskapets fastställande, nödvändiggör ändring också i fråga om det processuella förfarandet. För närvarande gäller att talan om faderskapets fastställande skall väckas mot mannen. Detta stadgande kan bibehållas. Då det är ovisst vem av två eller flera som är fader, måste emellertid talan i ett sammanhang föras mot dem alla, om domstolen skall kunna göra nyss berörda sannolikhetsbedömning. De sakkunniga föreslå därför att talan om faderskapets fastställande skall kunna väckas mot två eller flera samtidigt. Med tanke på att modern icke alltid har intresse av att instämma mer än en man innefattar förslaget dessutom befogenhet för rätten att, då det finnes påkallat för utredningen, förelägga barnets ställföreträdare att väcka talan jämväl mot annan än den som redan är part i målet.

De nya reglerna skola enligt förslaget tillämpas även i mål som redan äro anhängiga vid ikraftträdandet. De olägenheter, som i vissa fall kunna följa härav, uppvägas enligt de sakkunnigas mening av det bättre resultat vartill reglerna torde leda.

Utomäktenskapligt barns arvsrätt

I förhållande till moder och modernefränder har barn utom äktenskap samma arvsrättsliga ställning som barn i äktenskap. För närvarande taga däremot utomäktenskapligt barn och dess fader arv efter varandra endast om barnet är trolovningsbarn eller fadern avgivit s. k. arvsrättsförklaring. Arvsrätt mellan barnet och fädernefränderna förekommer icke.

Principiella betänkligheter mot att i arvsrättsligt hänseende helt likställa de utomäktenskapliga barnen med barn i äktenskap föreligga ej enligt de sakkunnigas mening. Visserligen anses blodsbandet icke enbart utan endast i förening med den därmed förknippade sociala och ekonomiska samhörigheten utgöra arvsrättens grund, men vid så nära släktskap som mellan fader och barn kan avgörande vikt icke tillmätas det förhållandet att vid utomäktenskaplig börd samhörigheten i allmänhet är ganska ringa.

Då frågan om vidgad arvsrätt mellan barn utom äktenskap och dess fader och fädernefränder tidigare varit föremål för övervägande, har mot utvidgningen framför allt anförts ovissheten om faderskapet. Med de nya regler om fastställande av faderskapet, som i korthet berörts under föregående avsnitt, torde emellertid det verkliga faderskapet kunna fastslås

med avsevärt större säkerhet än förut. Om dessa regler genomföras, bör därför ej längre hinder i detta hänseende anses möta.

För den händelse fadern till ett utomäktenskapligt barn gift sig med annan än barnets moder, kan givetvis barnets arvsrätt efter fadern ha ogynnsamma verkningar för den familj, som denne efterlämnar vid sin död, och då i dylikt fall kvarlätenskapen vanligen utgör resultat av makarnas och stundom även deras barns gemensamma arbetsinsatser och besparingar, kan det utomäktenskapliga barnets rätt till del däri te sig stötande. När fråga är om ett mindre bo, äger emellertid efterlevande maken i allmänhet jämlikt 13 kap. 12 § giftermålsbalken taga hela boet. Nämnade lagrum är för närvarande icke i sin helhet tillämpligt, om den döde efterlämnat barn utom äktenskap som har rätt till underhållsbidrag ur kvarlätenskapen efter honom. Men för att tillgodose intresset av att sammanhålla ringare bon föreslå de sakkunniga att denna begränsning i lagrummets tillämplighet skall upphävas. Vidare må framhållas att barn, vars uppfostran icke är avslutad, äger få underhållsbidrag ur kvarlätenskapen enligt de hittills i 8 kap. lagen om arv upptagna bestämmelserna. Härigenom kunna underåriga barn i äktenskapet säkerställas med avseende å uppehälle och utbildning, i varje fall framför självförsörjande medarvingar. Slutligen kan också erinras om möjligheten att upprätta testamente. Om arvsrätten för barn utom äktenskap ej skall bli illusorisk, måste visserligen sådant barn erhålla laglottsrätt lika med barn i äktenskap. Visst utrymme för dispositioner till förmån för den efterlämnade familjen föreligger dock, vilket måste anses vara av betydelse exempelvis då hustrun i boet infört egendom till stort värde utan att äktenskapsförord blivit upprättat.

På grund av det sålunda anförda och vad som närmare utvecklas vid 2 kap. i förslaget till ärvdabalk föreslå de sakkunniga att barn utom äktenskap skola erhålla samma arvsrättsliga ställning som barn i äktenskap.

Enligt vanliga principer skall ny lagstiftning på arvsrättens område äga tillämpning i samtliga fall då arvlåtaren avlidit efter ikraftträdandet. När fråga är om utomäktenskapligt barn, som är trolovningsbarn eller beträffande vilket fadern avgivit arvsrättsförklaring, har, om fadern levde vid ikraftträdandet, något hinder icke ansetts möta att låta en sådan regel gälla. Vad åter angår barn utom äktenskap i andra fall ha de sakkunniga funnit erforderligt att föreslå en särskild övergångsbestämmelse, innebärande att om sådant barn är fött innan nya ärvdabalken trätt i kraft, äldre lag fortfarande skall tillämpas, ändå att arvlåtaren avlidit efter ikraftträdandet.

Adoptivbarns allmänna rättsställning

Genom adoption grundas mellan adoptanten och adoptivbarnet ett rättsförhållande av väsentligen samma innehåll som förhållandet mellan föräldrar och barn. Något familjerättsligt förhållande mellan adoptanten och adoptivbarnets släkt eller mellan adoptivbarnet och adoptantens släkt medför adoptionen däremot i princip icke. Vid sidan av adoptivförhållandet fortbestår i vissa hänseenden rättsförhållandet mellan barnet och dess släkt.

Oaktat adoptivbarnet sålunda för närvarande har rättslig anknytning även till sin släkt, är barnets förbindelse med denna i verkligheten ofta bruten. I stor utsträckning förekommer nämligen s. k. inblankoadoption av spädbarn. Detta i praxis utbildade förfarande innebär att barnets föräldrar genom förmedling av t. ex. barnavårdsnämnd lämna samtycke till adoption utan att känna till adoptantens namn och bostadsort. Någon kontakt mellan barnet och dess släkt ifrågakommer därför vid sådan adoption i allmänhet icke, i varje fall ej förrän adoptanten funnit den lämpliga tidpunkten vara inne att underrätta barnet om dess egenskap av adoptivbarn.

De sakkunniga förutsätta att inblankoförfarandet även i fortsättningen skall kunna användas vid sidan av adoption efter direkta förhandlingar mellan barnets föräldrar och den blivande adoptanten. Med tanke främst på denna allt vanligare form av adoption har det emellertid funnits nödvändigt att vidtaga vissa principiella ändringar i adoptivbarnets rättsställning. Om adoptionen innebär att den faktiska förbindelsen mellan barnet och dess släkt avskäres, bör icke heller något rättsligt band dem emellan kvarstå. I motsats till vad hittills gällt föreslås därför att adoptivbarnet och dess föräldrar icke skola vara underhållsskyldiga mot varandra. Likaledes med ändring av gällande rätt stadgar förslaget därjämte att barnet och dess släkt skola taga arv efter varandra endast då förbehåll därom gjorts vid adoptionen. Särskilt när barnets rättsliga samband med dess släkt avbrytes är det emellertid angeläget att barnet fastare införlivas med adoptantens miljö. En av förutsättningarna härför är att barnet även i förhållande till adoptantens släkt får samma ställning som ett adoptantens eget barn. Barnet föreslås därför skola vara arvsrättsligt bundet icke blott såsom hittills till adoptanten utan även till dennes släkt.

Den sålunda antydda omgestaltningen av adoptivbarnets rättsställning innebär i stort sett att adoptivbarnet kommer att stå i familjerättsligt förhållande till adoptanten och dennes släkt på samma sätt som ett adoptantens eget barn och att den rättsliga förbindelsen mellan barnet och dess släkt principiellt avskäres.

Arvsrätten vid adoptivförhållande

Adoptivbarnet och dess avkomlingar äga för närvarande rätt att taga arv efter adoptanten. Vid adoptivbarnets död åter äro adoptanten och hans avkomlingar i allmänhet berättigade att ärva endast så stor del av kvarlåtenskapen som i värde motsvarar vad barnet erhållit i arv, gåva eller testamente från adoptanten. Adoptivbarnet och dess skyldemän ha i övrigt rätt till arv efter varandra utan hinder av adoptionen.

Att adoption bör grunda arvsrätt mellan adoptivbarnet och adoptanten är givet, eftersom syftet med adoptionen just är att skapa ett föräldraförhållande såsom ersättning för det naturliga. Huruvida adoptivbarnet och dess släkt det oaktat böra kunna ärva varandra, är beroende på adoptivförhållandets närmare beskaffenhet. I flertalet fall innebär adoptionen, såsom vid inblankoadoption, en fullständig överflyttning av barnet från dess egen släkt till adoptantens, och ur skilda synpunkter synes det då vara lämpligast att arvsrätten mellan barnet och dess släkt icke kvarstår. Men adoption förekommer även utan att en sådan fullständig överflyttning från en släkt till en annan är avsedd, t. ex. då ett barn, som blivit föräldralöst, adopteras av en nära anförvant. I dylikt fall torde anledning saknas att avbryta barnets arvsrättsliga förbindelse med sin släkt.

På grund härav ha de sakkunniga funnit att arvsrätten vid adoptivförhållande bör anordnas efter två skilda linjer. I normala fall skall adoptionen medföra att barnet och dess avkomlingar å ena samt övriga skyldemän å andra sidan icke vidare äga taga arv efter varandra. Adoption skall emellertid även kunna äga rum med förbehåll om bibehållen arvsrätt på grund av skyldskap, och har så skett skola barnet och dess skyldemän i princip ärva varandra utan hinder av adoptionen.

Eftersom den normala formen av adoption skall innebära att arvsrätt mellan adoptivbarnet och dess släkt icke längre äger rum, har det syns önskvärt och naturligt att barnet står i arvsrättsligt förhållande icke blott till adoptanten utan även till dennes skyldemän. Det föreslås därför att barnet skall äga taga arv och ärvas som om det vore adoptantens eget barn.

Barnet skall sålunda också ha rätt till laglott efter adoptanten och dennes skyldemän i rätt uppstigande led.

Beträffande adoption med förbehåll om bibehållen arvsrätt på grund av skyldskap ha avvikande regler utöver vad som betingas av förbehållets innebörd ansetts böra undvikas. Barnet och dess avkomlingar äga därför enligt förslaget även i detta fall rätt till arv efter adoptanten och dennes skyldemän som om barnet vore adoptantens eget barn. Denna arvsrätt skall dock icke vara förenad med laglottsrätt. Med hänsyn till att arvsberättigade skyldemän till barnet kunna finnas skola adoptanten och dennes skyldemän i allmänhet icke ärva större del av barnets kvarlåtenskap än som till värdet motsvarar vad barnet erhållit av dem i arv, gåva eller testamente.

Då adoption kommit till stånd före den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande, ha de nya arvsreglerna icke ansetts kunna utan vidare tillämpas. Beträffande rätt till arv på grund av adoptivförhållande i dylikt fall skall därför äldre lag i allmänhet gälla. Med tanke närmast på sådana adoptivförhållanden, där den faktiska förbindelsen mellan adoptivbarnet och dess släkt redan vid adoptionen eller senare blivit bruten, kunna emellertid nya lagens regler för adoption utan förbehåll om bibehållen arvsrätt på grund av skyldskap bli tillämpliga. Härför fordras särskilt beslut av domstol efter ansökan inom fem år från ikraftträdandet.

Förutom förslagen till ärvdabalk och till lag om ändring i föräldrabalken innehåller betänkandet även förslag till följdförfattningar. Bland dessa märkes en ny lag angående blodundersökning m. m. i mål om äkten-skaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap. Detta förslag innehåller främst ändrade ersättningsregler.

Nordiskt samarbete

Ärvdabalkssakkunnigas utredning har i viss utsträckning bedrivits i nordiskt samarbete. Ett flertal överläggningar har sålunda ägt rum mellan ärvdabalkssakkunniga samt representanter för Danmark, Finland och Norge, därvid Danmark representerats av professor O. A. Borum, højesteretsdommer Bodil Dybdal och landsdommer T. Topsøe-Jensen med fuldmäktig H. Krog som sekreterare, Finland av presidenten U. J. Castrén, regeringsrådet T. Ahava och justitierådet H. Brunou med t. f. förvaltningssekreteraren B. E. Sjöholm som sekreterare samt Norge av professor C. J. Arnholm, ekspedisjonssjef K. J. Øksnes och lagdommer A. Endresen med konsulent E. Sandene som sekreterare.

Vid överläggningarna nåddes principiellt enighet om det förslag till materiella bestämmelser om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap, för vilket i det föregående i korthet redogjorts. För Finlands del skulle emellertid tillfogas en subsidiär bestämmelse, som för det fall att faderskapet icke kunde fastställas medgäve möjlighet att liksom hittills viss bestämd man ålades enbart underhållsskyldighet. I fråga om förfarandet förutsattes varje land för sig skola vidtaga erforderliga ändringar. Beträffande adoptionsinstitutet enades man i väsentliga avseenden. Såsom ytterligare en huvudpunkt vid överläggningarna behandlades reglerna om äkten-

skaplig börd. Det resultat som i detta hänseende nåddes innebär huvudsakligen anslutning till de i den svenska föräldrabalken redan upptagna bestämmelserna. Frånsett en viss uppmjukning av gällande preskriptionsregler har det därför för Sveriges del icke syntts erforderligt att framlägga något förslag i ämnet. Slutligen må nämnas att frågan om internationellt privaträttsliga regler beträffande barn i och barn utom äktenskap upptagits till behandling. Något slutgiltigt konventionsförslag föreligger dock ännu icke.

Sedan remissbehandlingen av ärvdabalkssakkunnigas förslag avslutats har på danskt initiativ nya nordiska överläggningar ägt rum rörande vissa adoptionsrättsliga spörsmål. Den 14 och 15 april 1955 sammanträdde sålunda i Köpenhamn representanter för de nordiska justitiedepartementen i syfte att diskutera behovet av två olika adoptionsformer samt att söka eliminera vissa olikheter mellan de olika förslagen till ny adoptionslagstiftning. Vid sammanträdet träffades den överenskommelsen att justitiedepartementen i de nordiska länderna, delvis med frångående av de olika kommittéförslagen, skulle söka verka för att följande lagstiftningsåtgärder genomfördes:

1. Endast en adoptionsform bör förekomma, nämligen den s. k. starka adoptionen eller adoption *utan* sådant förbehåll varom sägs i 4 kap. 7 § av ärvdabalkssakkunnigas förslag till föräldrabalk.

2. Regeln att den som fyllt tolv år ej må adopteras utan eget samtycke (4 kap. 5 § första stycket föräldrabalken) bör kompletteras med ett stadgande av innebörd, att sådant samtycke dock ej skall erfordras beträffande barn som icke fyllt sexton år, därest det finnes anledning antaga att det skulle lända barnet till skada att inhämta dess samtycke.

3. Den i de danska och norska kommittéförslagen upptagna regeln att i samband med adoptionen särskilt förordnande kan meddelas om barnets religiösa uppfostran bör utgå.

4. Förbudet mot äktenskap mellan adoptant och adoptivbarn (se betr. svensk rätt 2 kap. 12 § giftermålsbalken) bör bibehållas, men i lagtexten bör icke — i vidare mån än som följer av att detta äktenskapshinder ej är upplösande — regleras rättsverkningarna av att sådant äktenskap likväl kommer till stånd. (Jfr Westring, Den nya giftermålsbalken, 2 uppl. s. 40—41 och 184.)

Departementschefen

Vid remiss till lagrådet av förslaget, vari då även upptagits förslag till ändrade bestämmelser rörande fastställande av faderskap till utomäktenskapliga barn ävensom dessa barns arvsrätt, anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*:

»Detta lagstiftningsärende utgör det sista och avslutande ledet i det arbete med revision av ärvdabalken i 1734 års lag som försiggått under de senaste årtiondena. Den första delen av arbetet fullbordades då balkens samtliga bestämmelser åren 1917—1933 ersattes med ett flertal moderna lagar. År 1949 sammanfogades de av dessa lagar som handlade om föräldrar och barn samt

om förmynderskap till en föräldrabalk, och återstoden av lagarna med regler om arv, testamente, boutredning och arvskifte förutsattes skola bilda en ärvdabalk. Såsom jag framhöll vid föräldrabalkens antagande bygger tanken att i balkar kodifiera bestämmelserna inom detta centrala rättsområde på gamla svenska lagstiftningstraditioner och utgör ett led i den redan delvis förverkligade planen att sammanföra de viktigare lagreglerna inom civilrätten samt straff- och processrätten i systematiskt avgränsade enheter.

Det av ärvdabalkssakkunniga utarbetade förslaget till ärvdabalk motsvarar nu gällande lagar om arv, om testamente, om arvsavtal samt om boutredning och arvskifte. Dessa lagar ansluter sig väl till varandra, och vid deras sammanfogande erfordras därför formella ändringar i ganska liten utsträckning. Även om kodifieringen sålunda icke medför så många lagtekniska detaljförbättringar, måste det likväl ur praktisk och allmän systematisk synpunkt anses som en betydande vinst att alla grundläggande regler på arvsrättens område sammanförs till ett enhetligt lagverk.

Liksom remissmyndigheterna har jag icke något att erinra mot den föreslagna ärvdabalkens omfattning och allmänna disposition.

Ehuru de sakkunniga i första hand haft till uppdrag att formellt omarbета gällande lagar på området, har de därjämte i enlighet med sina direktiv upptagit vissa frågor till saklig nyprövning. Förslaget till ärvdabalk och det i anslutning därtill upprättade förslaget till lag om ändring i föräldrabalken innefattar flera vittgående ändringar i gällande rätt. Sålunda föreslår de sakkunniga att barn utom äktenskap skall erhålla samma arvsrättsliga ställning som barn i äktenskap. I samband härmed har de sakkunniga verkställt omprövning av reglerna om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap och förordar ändringar i dessa regler med syfte att det verkliga faderskapet skall kunna fastslås med större säkerhet än hittills. Vidare innebär de sakkunnigas förslag att arvsrätten vid adoptivförhållande skall omläggas, så att adoptivbarn i högre grad än för närvarande är fallet skall taga arv och ärvas som om det vore adoptantens eget barn. I samband härmed föreslår de sakkunniga att adoptionsinstitutet även i övrigt erhåller sådan gestaltning att adoptivbarn i stort sett kommer att stå i familjerättsligt förhållande till adoptanten och dennes släkt på samma sätt som ett adoptantens eget barn och att den rättsliga förbindelsen mellan barnet och dess släkt principiellt avskäres.

Av vad sålunda anförts beträffande ifrågasatta sakliga ändringar framgår att det är mycket betydelsefulla rättsproblem som förekommer till bedömning i detta lagstiftningsärende. Frågan om utomäktenskapligt barns arvsrätt efter fader och fädernefränder har redan tidigare vid olika tillfällen varit föremål för utredning och prövning utan att, såsom i våra nordiska gannländer, ha fått en tillfredsställande lösning. Övriga här berörda frågor, som på skilda sätt sammanhänger med den senaste tidens utveckling, har av ärvdabalkssakkunniga behandlats i samarbete med representanter för Danmark, Finland och Norge. Ännu ett viktigt steg på det nordiska lag-

samarbetets område har tagits genom de överläggningar rörande vissa adoptionsrättsliga problem som efter avslutad remissbehandling ägt rum mellan de nordiska justitiedepartementen och för vilkas resultat förut redogjorts. Den enighet om föreslagna lösningar som slutligen i allt väsentligt nåtts synes mig böra hållas i minnet vid frågornas bedömning, låt vara att önskvärheten av största möjliga nordiska rättslikhet måste vägas mot de sakliga krav som den nationella utvecklingen och rättsuppfattningen på särskilda punkter kan ställa. I samband med den följande redogörelsen för de olika bestämmelserna i förslaget skall jag redovisa mitt ståndpunktstagande till de föreliggande problemen.

I detta sammanhang vill jag slutligen nämna att i Norge i maj 1954 tillsatts en kommitté för revision av den norska arvslagstiftningen i hela dess vidd. Denna utredning är avsedd att bedrivas i nordiskt samarbete; för att deltaga i överläggningar i ämnet har i Danmark utsetts en särskild kommitté och för Sveriges del har motsvarande uppdrag lämnats ärvdabalks-sakkunniga. Även Finland torde komma att deltaga i samarbetet. Det lagsamarbete som sålunda skall äga rum har jag icke ansett böra hindra behandlingen av nu ifrågavarande lagstiftningsärendet. Såsom av det föregående framgår inrymmer detta flera viktiga spörsmål, beträffande vilka utredningen i erforderlig mån skett i nordisk samverkan. Enligt min mening är det angeläget att dessa frågor snarast möjligt blir prövade, och motsvarande prövning torde även komma till stånd i de övriga länderna utan avbidan på det ännu icke påbörjade samarbetet. Något samlat resultat av detta kan med hänsyn till uppgiftens omfattning och art icke väntas föreligga på ganska lång tid.»

Propositionen

Sedan lagrådet i sitt yttrande över förslaget till ärvdabalk förordat, att ändring i vad nu gäller i fråga om arvsrätten för utomäktenskapliga barn icke för närvarande åvägbringas, samt uttalat som sin uppfattning att den föreslagna kodifieringen ändock borde komma till stånd, har i propositionen icke upptagits något förslag till ändrade regler rörande arvsrätt för utomäktenskapliga barn. *Föredragande departementschefen, statsrådet Lindell*, har anfört bl. a.:

»Om sålunda det till lagrådet remitterade förslaget icke nu upptages, såvitt angår ändrade regler om utomäktenskapliga barns arvsrätt, är det likväl angeläget att andra frågor med det snaraste bringas till sin lösning. Detta gäller särskilt frågan om adoptivbarns rättsställning. Lagrådet har som förut nämnts uttalat uppfattningen, att kodifieringen av lagarna om arv, testamente, arvsavtal samt boutredning och arvskifte bör komma till stånd även om ändring icke åvägbringas i fråga om arvsrätten för utomäktenskapliga barn. Behovet av en kodifiering är visserligen icke så stort på detta område, eftersom de olika lagar som avses skola sammanföras är av förhållandevis sent datum. Antages nu en ny ärvdabalk, får man räkna med att det

tämligen snart uppkommer anledning till ändring däri, nämligen då frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt ånyo upptages. En möjlighet är att i stället genom särskild lagstiftning ändra reglerna om adoptivbarns rättsställning. Det synes emellertid innebära påtagliga fördelar att alla grundläggande regler på arvsrättens område sammanföres till ett enhetligt lagverk. Förslag om ny ärvdabalk bör därför nu framläggas.»

Jämväl det remitterade förslaget till ändrade regler angående fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap avstyrktes av lagrådet och i propositionen, som icke innehåller något förslag till lagändring på detta område, anför departementschefen att förslaget i denna del med anledning av lagrådets invändningar tills vidare icke torde böra genomföras. Det anmärktes att frågan finge upptagas på nytt i samband med slutligt ständpunktstagande till spörsmålet om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt.

Utskottet

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har under de senaste årtiondena pågått ett omfattande arbete med en revision av ärvdabalken i 1734 års lag. Under åren 1917—1933 ersattes sålunda balkens bestämmelser av ett flertal skilda lagar, vilka tillsammans brukar innefattas under benämningen nya ärvdabalken. Redan från början var emellertid avsikten att de särskilda lagarna sedermera skulle sammanföras till en eller flera större enheter. Tanken att i balkar kodifiera bestämmelserna inom detta centrala rättsområde bygger, såsom departementschefen framhållit, på gamla svenska lagstiftningstraditioner och utgör ett led i den redan delvis förverkligade planen att sammanföra de viktigare lagreglerna inom civilrätten samt straff- och processrätten i systematiskt avgränsade enheter. Kodifieringsarbetet har tidigare lett till den av riksdagen år 1949 antagna föräldrabalken, vari sammanförts lagstiftningen om föräldrar och barn samt förmynderskapsrätten. Det nu föreliggande förslaget till ärvdabalk bildar slutstenen i kodifieringsarbetet på förevarande rättsområde. I den föreslagna ärvdabalken har upptagits reglerna om arv, om testamente, om arvsavtal samt om bouppteckning och arvskifte.

Utskottet är ense med departementschefen om att det ur praktisk och allmän systematisk synpunkt är en betydande vinst att alla grundläggande regler på arvsrättens område på detta sätt sammanföres till ett enhetligt lagverk. Det synes utskottet lämpligt att så sker, oaktat någon ändring icke företages i vad nu gäller i fråga om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt utan denna fråga är avsedd att upptagas i annat sammanhang.

Mot den nya balkens omfattning och allmänna disposition har utskottet intet att erinra.

Till övervägande del innebär förslaget endast en formell omarbetning av gällande bestämmelser, och någon allmän översyn av den materiella rätten på området har ej heller föregått förslagets framläggande. Sålunda har flertalet gällande bestämmelser upptagits i den nya balken med oförändrat

sakligt innehåll. Emellertid föreslås i sakligt hänseende betydelsefulla ändringar i gällande rätt beträffande adoptionsinstitutet. Arbetet härmed har bedrivits i nordiskt samarbete såväl av ärvdabalkssakkunniga som på departementsplanet. Förslagets allmänna innebörd är att adoptivbarn i högre grad än för närvarande är fallet skall taga arv och ärvas som om det vore adoptantens barn i äktenskap. I övrigt skall adoptionsinstitutet erhålla sådan gestaltning att adoptivbarn i stort sett kommer att stå i familjerättsligt förhållande till adoptanten och dennes släkt på samma sätt som ett adoptantens barn i äktenskap och att den rättsliga förbindelsen mellan barnet och dess släkt principiellt avskäres. Till dessa ändringar, mot vilka utskottet i stort sett ej har någon erinran, skall utskottet återkomma i det följande. I övrigt har vissa detaljfrågor, som i olika sammanhang blivit föremål för uppmärksamhet, upptagits till övervägande. Av dessa har några föranlett lagändring, medan övriga icke befunnits kräva lagstiftningsåtgärd.

Även utskottet är av den uppfattningen att det icke föreligger något behov av mera genomgripande nydaningar av de materiella reglerna på hela området, vilka alla tillkommit ganska nyligen. Med hänsyn till förslagets allmänna innebörd att endast utgöra en kodifiering av gällande rätt har icke heller utskottet upptagit till saklig omprövning alla de lagbestämmelser som utan ändring överförts till den nya balken. Vad angår förslagets utformning i formellt hänseende hälsar utskottet med tillfredsställelse den företagna omredigeringen i riktning mot ett modernare språkbruk.

Utskottet övergår nu till behandling av vissa av de särskilda bestämmelserna i de framlagda lagförslagen. Övriga bestämmelser har av utskottet lämnats utan erinran.

3. Förslaget till ärvdabalk

4 KAP.

1 och 2 §§

I dessa paragrafer regleras arvsrätten vid adoption, dels i förhållande till adoptantsidan (1 §) och dels i förhållande till adoptivbarnets skyldemän (2 §).

Beträffande innehållet i de sakkunnigas förslag och de däröver avgivna remissyttrandena må hänvisas till s. 104—115 i propositionen nr 144.

Vid lagrådsremissen anförde *departementschefen* bl. a.:

»De bestämmelser om arvsrätt vid adoptivförhållande som upptages i gällande arvslag har utan någon väsentlig saklig ändring överförts dit från 1917 års lag om adoption. Med hänsyn till att adoptionsinstitutet icke infördes i vår rätt förrän genom sistnämnda lag, är det därför naturligt att bestämmelserna giver uttryck åt en tämligen försiktig ståndpunkt. Då adoption var en i praktiken oprövad anordning, ville man ej låta rättsverkningarna därav på arvsrättens område bli mera genomgripande än nödvändigt.

Samtidigt som man ganska snävt avgränsade adoptivbarnets arvsrättsliga förhållande till adoptantsidan, fick barnet i princip behålla sin på skyldskapen grundade ställning med avseende å rätten till arv.

Man kan räkna med att över 60 000 barn blivit adopterade i Sverige under adoptionsinstitutets snart fyrtioåriga giltighetstid. Detta visar att institutet har en stor social och praktisk betydelse. Denna möjlighet att få till stånd en fast familjebildning kan uppenbarligen skänka stora mänskliga värden åt barnlösa personer och hemlösa barn. Erfarenheten har också givit vid handen att adoptivbarn i allmänhet vinner en mycket fast anknytning icke blott till adoptanten utan även till dennes släkt, under det att den faktiska förbindelsen mellan barnet och dess naturliga släkt i ett mycket stort antal fall — särskilt när fråga är om spädbarnsadoption — definitivt upphör i och med adoptionen. Denna utveckling har lett till att en reform av adoptionsinstitutet numera framstår såsom angelägen. Därvid bör en utvidgning av arvsrätten i förhållande till adoptantsidan komma till stånd, och samtidigt bör arvsrätten mellan barnet och dess naturliga släkt i princip helt avskäras.

De sakkunnigas förslag bygger på denna grundsyn, som också vunnit allmän anslutning bland remissinstanserna. Emellertid har de sakkunniga icke ansett sig kunna taga steget fullt ut och förorda införandet av en enda, radikalt ny adoptionsform. I stället har de föreslagit att två former av adoption skall skapas med delvis olika rättsverkan. Som huvudregel skulle gälla att arvsrätt mellan adoptivbarnet och dess skyldemän icke skulle förekomma, men om särskilt förbehåll därom gjorts vid adoptionen, skulle barnet och dess skyldemän vara berättigade att ärva varandra. Anledningen till att de sakkunniga sålunda, förutom den så att säga starkare och för normalfallen avsedda adoptionen, även föreslagit en svagare adoptionsform får ses mot bakgrunden av strävandena att åstadkomma största möjliga rättslikhet mellan de nordiska länderna på detta område. I Norge är nämligen båda dessa former av adoption redan införlivade med lagstiftningen, och de norska kommittéerade har tydligen ansett det önskvärt att allt framgent bibehålla de båda adoptionsformerna. Efter de förut omnämnda överläggningarna mellan representanter för de nordiska justitiedepartementen i april 1955 har saken dock kommit i ett annat läge. Vid dessa överläggningar hävdades nämligen från norsk sida att möjligheten till adoption med bibehållen arvsrätt på grund av skyldskap — vilken adoptionsform i praktiken kommit till användning endast i ungefär 2 % av samtliga beviljade adoptioner — icke behövde bibehållas för framtiden. Såsom redan omtalats delades denna uppfattning av de i sammanträdet deltagande representanterna för övriga nordiska justitiedepartement.

Söker man närmare ange i vilka fall den föreslagna svagare adoptionsformen skulle få praktisk betydelse, torde man finna att den kunde komma till användning i framför allt två lägen. Dels skulle denna adoptionsform kunna ifrågakomma när den vårdnadshavande av föräldrarna till ett skilsmässobarn ingått nytt äktenskap och den nye maken önskar adoptera barnet utan

att därför barnets förbindelser med den andre av föräldrarna och hans släkt skall bli avskurna; och dels skulle den svagare adoptionsformen kunna lämpa sig för det fall att ett föräldralöst barn omhändertagits av en nära anförvant. Nyttan för barnet av en adoption blir emellertid i dessa fall ofta mindre än eljest. Och barnets rent ekonomiska intresse kan i stället tillgodoses på testamentsvägen. Fördelarna med den svagare adoptionsformen synes i varje fall icke uppväga de i flera remissyttranden berörda nackdelarna av att bryta sönder adoptionsinstitutet i två olika former. En sådan anordning skulle otvivelaktigt medföra att både lagstiftningen och rättstillämpningen komplicerades samt att oklarhet hos allmänheten komme att råda om detta för gemene man praktiskt viktiga instituts rättsverkningar. Då det efter de senaste nordiska överläggningarna i ämnet dessutom får tagas för visst, att den svagare adoptionsformen icke kommer att genomföras i något av våra grannländer, vill jag förorda att denna adoptionsform, som enligt de norska erfarenheterna torde ha betydelse blott i ett mycket litet antal fall, ej heller införes hos oss.

Såsom svenska socialvårdsförbundet framhållit bör ändamålet med adoptionsinstitutet vara att skapa en ordning varigenom de känslomässiga och rättsliga banden mellan barnet och de biologiska föräldrarna helt brytes och barnet i stället utan inskränkningar knytes till adoptivföräldrarna och deras skyldemän, som vore det adoptivföräldrarnas eget barn. Detta syfte tillgodoses genom den adoptionsform utan förbehåll om arvsrätt på grund av skyldskap vilken de sakkunniga föreslagit såsom normalfall och vilken följaktligen ensam upptagits i departementsförslaget. Vid adoptivförhållande kommer således att i arvsrättsligt hänseende gälla att adoptivbarnet och dess avkomlingar tager arv och ärves som om adoptivbarnet varit adoptantens eget barn (1 §). Mellan adoptivbarnet och dess avkomlingar å ena samt övriga skyldemän till adoptivbarnet å andra sidan skall arvsrätt däremot i princip ej äga rum (2 §). Endast för den händelse make adopterat andra makens barn, bör ett undantag stadgas från sistnämnda princip, i det att arv då bör tagas som om barnet varit makarnas gemensamma.

I anslutning till det nu sagda må en av ett par remissinstanser upptagen fråga angående sakkunnigförslagets lagtekniska utformning beröras. I 1 § första stycket förevarande kapitel (motsvarande 1 § i departementsförslaget) stadgas att adoptivbarn och dess avkomlingar äger taga arv som om adoptivbarnet varit adoptantens eget barn. Härav har de sakkunniga ansett utan vidare skola följa att vissa andra bestämmelser, som icke uttryckligen avser adoptivbarn eller dess avkomling, skall tillämpas även då fråga är om adoptivförhållande. De åsyftade remissinstanserna har funnit detta ur formell synpunkt vara otillfredsställande samt förordat införandet av en allmän regel rörande adoptionens rättsverkningar. Den ena instansen har sålunda föreslagit en bestämmelse av innehåll att vad i lag föreskrives om bröstarvinge skall äga motsvarande tillämpning å adoptivbarn och dess avkomling i den mån ej annat stadgas.

Frågan om införandet av en allmän regel rörande adoptionens rättsverk-

ningar utgör ett svårt lagtekniskt spörsmål, som uppmärksammades redan under förarbetena till 1917 års adoptionslag. Lagberedningen framhöll därvid att den tyska lagen — till skillnad mot t. ex. den schweiziska — innehåller en allmän föreskrift att adoptivbarnet genom adoptionen erhåller samma rättsliga ställning som adoptantens äkta barn. Beredningen underströk att adoptionen givetvis borde ge barnet i allt väsentlig rättsställning som adoptantens äkta barn, men icke desto mindre hade beredningen icke funnit lämpligt upptaga någon dylik allmän föreskrift. Den tyska bestämmelsen syntes — fortsatte beredningen — tolkas så, att den allenast avsåge att göra de i den allmänna civillagen intagna reglerna angående förhållandet mellan föräldrar och barn tillämpliga jämväl beträffande adoptivföräldrar och adoptivbarn. I andra hänseenden såsom beträffande straffrättsliga, processuella och i allmänhet alla offentlighetsrättsliga frågor gällde om adoptivföräldrar och adoptivbarn särskilda föreskrifter, upptagna i de särskilda författningarna. Enligt lagberedningens mening torde försiktigheten också bjuda att vid ny lagstiftning i ämnet icke angående sist nämnda frågor i adoptivlagen upptaga någon allmän regel. Det behövdes prövning beträffande varje särskild sådan fråga huruvida adoptivbarn skulle vara att likställa med naturliga barn. Skulle regeln sålunda inskränkas till det civilrättsliga området, torde den enligt lagberedningens mening icke utan fara för missförstånd kunna givas den allmänna avfattning som tyska lagen hade. Men icke heller en till det civilrättsliga området inskränkt allmän regel hade lagberedningen ansett sig kunna förordna. Jämväl beträffande detta område visade det sig att reglerna om förhållandet mellan föräldrar och barn i allmänhet icke kunde utan vidare tillämpas på adoptivföräldrar och adoptivbarn. Så gott som på alla punkter erfordrades modifikationer av eller tillägg till de allmänna reglerna. Då det sålunda varit nödvändigt att i den föreslagna adoptionslagen giva speciella regler angående förhållandet mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn i de särskilda hänseenden, som skulle avses med en generell civilrättslig regel i ämnet, hade en sådan blivit överflödig. Av de speciella regler lagberedningens förslag innehölle framginge i allt fall med önskvärd tydlighet, att förhållandet mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn i civilrättsligt hänseende bleve i det väsentliga detsamma som mellan föräldrar och barn.

Den lagstiftningsteknik som lagberedningen sålunda förordade användes alltjämt. Ett exempel härpå är följande. Enligt 4 kap. 1 § arvslagen äger adoptivbarn lika med barn i äktenskap taga arv efter adoptanten, dock att bröstarvinge ej skall till följd av adoptivbarnets arvsrätt lida intrång i sin laglott. Härigenom får bestämmelserna i 1 kap. 1 § nämnda lag tillämpning beträffande adoptivbarn utan särskilt stadgande därom, liksom ock det i 1 kap. 2 § och 2 kap. 1 § samma lag uppställda villkoret, att bröstarvingar ej finnes, kommer att omfatta även adoptivbarn. Det må nämnas att icke heller norsk eller finsk rätt upptar någon allmän föreskrift om att adoptivbarn i allt väsentligt har samma rättsställning som adoptantens äkta barn. Däremot innehåller den danska adoptionslagen en dylik föreskrift, vilken

trots sin allmänna utformning dock torde taga sikte endast på rent civilrättsliga förhållanden.

Enligt min mening skulle det i och för sig vara önskvärt att på lämpligt ställe, väl snarast i 4 kap. föräldrabalken, upptaga en allmän regel att adoptivbarn genom adoptionen får i princip samma rättsställning som ett adoptantens inom äktenskap födda barn. Särskilt om adoptionsinstitutet reformeras på sätt i departementsförslaget förordas och den ifrågasatta svagare adoptionsformen alltså ej införes, skulle en dylik regel framstå som i hög grad naturlig. Icke desto mindre väcker det vissa betänkligheter att beträda denna väg. Till en början är det sålunda, såsom redan lagberedningen framhöll, mycket svårt att överblicka konsekvenserna i olika hänseenden av en allmän regel i ämnet, även om denna regel uttryckligen begränsas till det rent civilrättsliga området. Och vidare skulle en allmän föreskrift kunna utgöra ett hinder för att i praktiskt särskilt viktiga sammanhang giva en ur upplysningssynpunkt önskvärd specialregel, t. ex. att adoptivbarn i arvsrättsligt hänseende skall vara jämställt med ett adoptantens äkta barn. En dylik specialregel skulle ju redan vara täckt av den allmänna regeln. Med hänsyn till vad nu sagts har jag följaktligen stannat för att icke förordas någon allmän föreskrift utan i princip bibehålla den nuvarande lagstiftningstekniken.

Då departementsförslaget i likhet med de sakkunnigas förslag åsyftar en mera fullständig arvsrättslig likställighet mellan adoptivbarn och eget barn, synes det motiverat att i nya ärvdabalken utnyttja denna lagstiftningsteknik i ännu större utsträckning än i gällande lag. Det nyss återgivna stadgandet i 1 § förevarande kapitel innebär tydligen att i fråga om arvsrätt adoptivbarnet, oaktat det icke är bröstarvinge till adoptanten, blir likställt med ett barn till denne och ett barnbarn till adoptantens föräldrar. Likaså får ett barn till adoptivbarnet ställning såsom adoptantens barnbarn och såsom barnbarnsbarn till adoptantens föräldrar. I förhållande till adoptantens syskon blir, för att ytterligare exemplifiera stadgandets innebörd, adoptivbarnet att anse som ett syskonbarn. Då det gäller att avgöra vilken arvsrätt ett adoptivbarn eller dess avkomling har, skall alltså tillämpas vad som är stadgat om skyldemans arvsrätt. Bestämmelser härom finns i 2 kap. i förslaget, men även reglerna i 6 kap. om förskott å arv, i 7 kap. om laglott och i 17 kap. 2 § om avsägelse av rätt till arv måste i tillämpliga delar iakttagas, om adoptivbarnets likställdhet med adoptantens eget barn skall upprätthållas. Det synes naturligt att likställigheten får konsekvenser också i andra sammanhang, där skyldemans arvsrätt är i fråga. Sålunda bör, liksom hittills, det i 2 kap. 2 § och 3 kap. 1 § i departementsförslaget stadgade villkoret, att bröstarvingar ej finnes, anses uppfyllt endast om även adoptivbarn och avkomlingar till sådant saknas. Likaledes bör bestämmelserna i 11 kap. 6 och 7 §§ tillämpas som om begreppen avkomling och bröstarvinge jämväl omfattade adoptivbarn eller dess avkomling, men eftersom dessa bestämmelser utgör tolkningsregler som endast skall iakttagas där ej annat får anses följa av vederbörande testamente, är frågan om bestämmelsernas innebörd

uppenbarligen av mindre betydelse. Däremot synes reglerna om underhållsbidrag i 8 kap. och 18 kap. 5 § icke angå arvsrätten i egentlig mening, och det är därför befogat att, såsom ock skett, uttryckligen angiva i vad mån reglerna äger tillämpning vid adoptivförhållanden. Vad slutligen beträffar det föreslagna stadgandet i 13 kap. 13 § giftermålsbalken får jag hänvisa till det följande.»

Utskottet

Förslaget innefattar såsom framgår av det ovanstående vittgående förändringar beträffande de till adoptionsinstitutet knutna rättsverkningarna. Den föreslagna omgestaltningen av adoptionen bygger på den grundtanken att den rättsliga regleringen mera än vad som enligt gällande rätt är fallet bör överensstämma med den faktiska situation som är för handen i det alldeles övervägande antalet adoptionsfall. Adoptionsförhållandet leder i praktiken oftast till att adoptivbarnet erhåller en fast anknytning till adoptanten och hans släkt, under det att förbindelsen mellan barnet och dess naturliga släkt i allmänhet definitivt upphör i och med adoptionen. Det har därför ansetts angeläget att omreglera rättsverkningarna i överensstämmelse härmed eller så att barnets rättsliga anknytning till adoptanten och hans släkt förstärkes samtidigt som de rättsliga relationerna mellan barnet och dessa skyldemän i motsvarande mån avbrytes.

Även utskottet anser, på skäl som närmare skall utvecklas vid behandlingen av de föreslagna ändringarna i föräldrabalken, en reform av adoptionsinstitutet efter angivna linjer vara önskvärd.

I arvsrättsligt hänseende kommer förslagets grundtanke till uttryck på det sätt att en utvidgning sker av arvsrätten i förhållande till adoptantsidan, varjämte arvsrätten mellan barnet och dess naturliga släkt i princip avskäres helt. Den föreslagna utvidgningen av arvsrätten innebär att adoptivbarnet och dess avkomlingar skall taga arv och ärvas som om adoptivbarnet varit adoptantens barn i äktenskap; adoptivbarnet skall sålunda äga arvsrätt — förenad med laglottsrätt — ej endast såsom enligt gällande rätt efter adoptanten utan även efter adoptantens skyldemän, och adoptivbarnet skall ärvas av adoptantsidan på samma sätt som ett adoptantens eget barn. Adoptivbarnets likställighet med adoptantens eget barn medför dessutom en motsvarande verkan när fråga är om arvsrätt för eller rätt till arv efter avkomling till adoptivbarnet. Syftet med denna arvsrättsliga ordning är att åstadkomma att barnet får den samhörighet med adoptantens släkt, som är en förutsättning för dess verkliga införlivande med adoptantens hem och miljö.

Vad gäller arvsrätten mellan adoptivbarnet och dess avkomlingar å ena samt adoptivbarnets naturliga släkt i övrigt å andra sidan innebär förslaget att adoptionen skall, i motsats till vad som gäller enligt nuvarande ordning, medföra att denna arvsrättsliga förbindelse upphör. För en sådan reglering har ansetts tala ej endast att adoption numera i flertalet fall medför ett

upphörande av den sociala och ekonomiska gemenskap mellan arvlåtare och arvtagare, som tillsammans med blodsbundet utgör arvsrättens grund, utan även att det härigenom skapas förutsättning för att knyta banden fastare mellan adoptivbarnet och adoptantsidan. I detta lagstiftningsärende har emellertid också övervägts att vid sidan av den egentliga huvudformen, d. v. s. adoption med den verkan att arvsrätt ej längre skall äga rum mellan barnet och dess naturliga släkt, tillskapa en särskild form med bibehållen arvsrätt, avsedd för fall där med adoptionen icke åsyftas att genomföra en fullständig överflyttning av barnet till adoptanten och hans anhöriga, exempelvis då ett föräldralöst barn adopteras av en nära anförvant. Övervägande skäl har emellertid ansetts tala för att adoptionsinstitutet icke bör på dylikt sätt uppdelas i två former med sinsemellan olika rättsverkningar, helst som i de fåtaliga fall, för vilka en andrahandsform skulle vara av betydelse, barnets rent ekonomiska intresse kan tillgodoses testamentsvägen.

Den reglering förslaget sålunda upptager rörande arvsrätten vid adoptivförhållande synes utskottet stå i god överensstämmelse med de till grund för adoptionsinstitutets omgestaltung liggande allmänna synpunkterna. Att adoptivbarnet, på sätt föreslås, arvsrättsligt knytes fastare till adoptantsidan samtidigt som den arvsrättsliga förbindelsen i förhållande till den naturliga släkten skall upphöra måste nämligen verksamt bidra till den förstärkning av adoptionsinstitutet, som enligt vad erfarenheterna från dess hittillsvarande tillämpning utvisar blivit i hög grad önskvärd. Den familjebildning, som adoptionsvägen kan åvägbringas, kan genom denna omläggning förväntas erhålla en fastare och tryggare struktur till båtnad för såväl adoptivbarnen som adoptivföräldrarna. Det får också antagas, att en på dylikt sätt utformad arvsrätt har stöd i en allmänt utbredd rättsuppfattning. Att sönderbryta adoptionsinstitutet i två olika former anser icke heller utskottet tillrådligt. På grund av det anförda får utskottet tillstyrka propositionens förslag beträffande arvsrättens utformning vid adoptivförhållande.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen rörande förslagens 2 § skall från huvudregeln att arvsrätt ej äger rum mellan adoptivbarn och dess avkomlingar å ena samt övriga skyldemän till adoptivbarnet å andra sidan gälla det undantaget, att om make adopterat andra makens barn, arv dock må tagas som om barnet varit makarnas gemensamma. I fråga om tolkningen av detta stadgande har lagrådet uttalat, att det torde få förutsättas att stadgandet skall jämlikt grunderna för detsamma anses tillämpligt även för det fall att föräldrar till utomäktenskapligt barn ingår äktenskap med varandra efter det att endera av dem adopterat barnet. I vad lagrådet sålunda uttalat vill utskottet instämma. Därest stadgandet ej gäves tillämplighet för angivna fall skulle ju eljest, såsom lagrådet anför, för barnet följa arvsrättslig likställighet med barn som födes efter äktenskapets ingående endast om den av makarna som icke är adoptant i sin tur adopterar barnet, en ordning som måste te sig svårförståelig för vederbörande.

4. Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

I överensstämmelse med den tankegång, som ligger till grund för de nya reglerna om arvsrätt vid adoption, nämligen att adoptivbarnet bör i rättsligt hänseende knytas fastare än hittills till adoptanten och dennes släkt medan i motsvarande mån de rättsliga relationerna till barnets naturliga föräldrar avbrytes, har enligt det föreliggande förslaget till lag om ändring i föräldrabalken vidtagits vissa ändringar i bestämmelserna om adoption (4 kap.) och om underhållsskyldighet vid adoption (7 kap.). Vidare föreslås vissa av adoptionsinstitutets omgestaltning föranledda ändringar i reglerna om handläggning av ärenden angående adoption (20 kap.).

Propositionen upptager härjämte vissa från adoptionsreglernas utformning fristående förslag till ändringar i föräldrabalken. De viktigaste av dessa rör regleringen av mannens ersättningsskyldighet gentemot moder till utomäktenskapligt barn för kostnader i samband med förlossningen, då barnet födes dött eller då havandeskapet avbrutits (7 kap. 10 §), samt rätten för man, som på grund av interimistiskt förordnande i mål angående underhåll betalat underhållsbidrag men sedermera ej ålägges underhållsskyldighet, att återfå vad han erlagt till följd av förordnandet (20 kap. 13 §).

4 KAP.

Adoptionsinstitutet infördes i vårt land genom 1917 års lag om adoption. Den reglering institutet då erhöll gäller i huvudsak allttjämt, i det att lagens bestämmelser, sedan de arvsrättsliga stadgandena överförts till lagen om arv, intagits i föräldrabalken utan mera väsentliga ändringar.

Alltsedan sin tillkomst har adoptionsinstitutet haft stor social betydelse. Redan år 1918 uppgick antalet slutligt handlagda ärenden angående antagande av adoptivbarn till 921. Fram till mitten av 1930-talet höll sig siffran för det årliga antalet sådana ärenden tämligen konstant och utgjorde år 1935 1 086. Därefter utvisar statistiken en så gott som oavbruten stegring till maximisiffran 3 681 som nåddes år 1947. De två närmast följande åren var ärendena 3 213 respektive 2 902 samt de tre närmast därefter följande åren (alltså 1950—1952) 2 872, 2 740 respektive 2 904. Sammanlagda antalet adoptioner, som i Sverige kommit till stånd under åren 1918—1950, har uppskattats till cirka 50 000 (stadskollegiets i Stockholm utlåtande nr 467 år 1952 s. 3707).

Beträffande gällande regler rörande adoption må hänvisas till betänkandet (s. 165 och 166).

De sakkunniga (s. 166—168) har anfört att, ehuru barnet står i familjerättsligt förhållande både till adoptanten och till sin egen släkt, barnet ofta rent faktiskt är avskuret från förbindelse med släkten. Adoption av spädbarn sker i själva verket numera i stor utsträckning på ett sätt som direkt åsyftar att åstadkomma ett dylikt resultat. Liksom i våra nordiska grannländer förekommer nämligen även hos oss s. k. inblankooption. Detta i praxis utbildade förfarande innebär att barnets föräldrar lämnar sam-

tycke till adoptionen utan att äga kännedom om adoptantens namn och bostadsort. I allmänhet förmedlas adoptionen i sådant fall av barnavårdsnämnden i en större stad. Om exempelvis modern till ett utomäktenskapligt barn vill bortadoptera barnet, låter barnavårdsmannen modern och eventuellt även fadern underteckna en skriftlig förklaring därom. Sedan nämnden fått kännedom om makar som önskar adoptera och anses lämpliga såsom adoptivföräldrar till barnet, får dessa del av alla tillgängliga upplysningar om barnet. Barnets moder erhåller däremot endast allmänna uppgifter om de blivande adoptivföräldrarna, såsom beträffande ålder, samhällsställning o. d. men icke beträffande namn och bostadsort. Då nämnden härefter kan konstatera att enighet råder om adoptionen, överlämnas moderns förut avgivna samtyckesförklaring och eljest erforderliga handlingar till adoptivföräldrarna, som själva ombesörjer ansökan om rättens tillstånd till adoptionen. Om modern sedermera ångrar sig och hos barnavårdsnämnden begär närmare uppgifter för att kunna träda i förbindelse med barnet, brukar nämnden villfara hennes begäran endast om särskilda skäl föreligger och adoptivföräldrarna lämnar medgivande därtill.

Efter att ha påpekat att detta förfarande anses medföra betydande fördelar yttrar de sakkunniga i fortsättningen:

Den trygghetskänsla som adoptivföräldrarna erhålla genom att barnets släkt saknar vetskap om deras identitet skapar förbättrade förutsättningar för att de skola kunna behandla barnet som sitt eget. För barnets lyckliga utveckling är av vikt att det fast införlivas i adoptivföräldrarnas miljö och får växa upp utan de slitningar som kunna uppkomma, när barnets föräldrar eller andra anförvanter söka upprätthålla kontakt med barnet. Kännedom om adoptivföräldrarnas namn och bostad kan enligt erfarenhetens vittnesbörd utnyttjas på olämpligt sätt. Även om de naturliga föräldrarna ledas av känsla för barnet, kunna försök från deras sida att träffa barnet vara mycket störande.

Inblankoförfarandet kan emellertid också medföra olägenheter. Ur barnets synpunkt är det i regel lyckligt om dess ställning såsom adoptivbarn icke blir uppenbarad på ett tidigt stadium. Å andra sidan böra adoptivföräldrarna icke dröja alltför länge med att giva barnet upplysning därom. Då de själva äro okända för barnets släkt, kunna de lättare än eljest förledas att underlåta det. Att barnet framdeles i ovetenhet om sina släktskapsförhållanden kan t. ex. ingå äktenskap med en närbesläktad person behöver man väl i allmänhet knappast räkna med; sannolikheten för att ett sådant fall skall inträffa är mestadels ringa. Men barnet måste under alla förhållanden anses äga en etiskt betingad rätt att när det nått erforderlig mognad få veta sin härstamning, och det är en ganska allvarlig sak, om risken att adoptivföräldrarna skola eftersätta sina skyldigheter härutinnan ökas. Det bör även framhållas att kontakt mellan adoptivbarn och dess föräldrar ingalunda alltid behöver leda till slitningar eller andra olägenheter. Såväl barnet som föräldrarna kunna därför onödigtvis gå miste om värden som släktförbindelsen medför.

Med hänsyn till vad sålunda har anförts har det syntts de sakkunniga som om fördelarna av inblankooption överväger olägenheterna därav. De sakkunniga nämner att detta också är den allmänna uppfattningen bland dem som är verksamma på barnavårdsområdet. Ehuru ett närmare bedömande

av vissa med nämnda adoptionsförfarande sammanhängande problem torde fordra ingående psykologiska och sociologiska undersökningar, som icke kunnat företagas av de sakkunniga, säger sig dessa därför ha förutsatt att förfarandet även i fortsättningen skall kunna användas vid sidan av adoption efter direkta förhandlingar mellan barnets föräldrar och de blivande adoptivföräldrarna. Något särskilt lagstadgande om tillåtligheten av inblankooption synes de sakkunniga ej erforderligt. Det har tidigare ifrågasatts, om ett giltigt samtycke till adoption över huvud kunde anses föreligga då barnets föräldrar lämnat sitt medgivande utan vetskap om vilken adoptanten vore. De sakkunniga erinrar emellertid om att det i rättspraxis godtagits att samtycke till adoption lämnats genom förmedling av viss angiven barnavårdsnämnd utan angivande av bestämd adoptant (NJA 1940 s. 690).

I fråga om inblankooptions rättsverkningar bör däremot enligt de sakkunnigas mening vidtagas vissa ändringar. De sakkunniga anför, att några familjerättsliga rättigheter och förpliktelser icke bör kvarstå mellan barnet och dess släkt sedan den faktiska förbindelsen emellan dem avbrutits. Att de rättsliga relationerna upphör är ofta en förutsättning för att en adoption med syfte att fullständigt överflytta ett barn från en släkt till en annan skall kunna förverkligas på ett lyckligt sätt. Å andra sidan bör ett mera effektivt avbrytande av adoptivbarnets rättsliga förbindelse med dess egen släkt ersättas av att barnet fastare införlivas med adoptanten och dennes anhöriga. Lämpligen bör barnet därvid i rättsligt hänseende knytas närmare jämväl till adoptantens släkt.

Vad angår verkan av adoptionens hävande eller adoptantens död yttrar de sakkunniga, att det i allmänhet synes mindre lämpligt att hävandet medför att förhållandet till adoptivbarnets släkt utan vidare återupplivas samt att adoptivbarnet efter adoptantens död i princip ej längre står i något rättsligt förhållande till dennes släkt. Har sambandet med adoptivbarnets släkt en gång brutits, är det ofta icke möjligt att låta barnet återinträda i sina tidigare rättigheter utan att andras intressen kränkes.

De anförda synpunkterna gäller enligt de sakkunnigas mening i viss utsträckning även beträffande annan adoption än inblankooption. Såvitt det är möjligt bör givetvis — yttrar de sakkunniga — adoptivförhållandets reglering vara enhetlig.

Sammanfattningsvis anför de sakkunniga att det synes vara önskvärt att genomföra en omgestaltning av adoptivbarnets rättsställning så att barnet kan komma att i princip stå i samma förhållande till adoptanten och hans släkt som ett adoptantens eget barn, varvid samtidigt, då annat ej är avsett, det familjerättsliga bandet mellan adoptivbarnet och dess släkt avskäres. Gällande regler om adoption har av de sakkunniga omarbetats i denna riktning. Konsekvenserna framträder främst i fråga om arvsrätten, varom bestämmelser upptagits i de sakkunnigas förslag till ärvdabalk (4 kap. och 7 kap. 7 §). Enligt en i det följande närmare berörd ändring av 7 kap. 5 § föräldrabalken föreslås vidare att underhållsskyldigheten mellan föräldrarna

och adoptivbarnet skall upphöra med adoptionen. Första stycket av 12 § i förevarande kapitel innehåller en bestämmelse, som ger möjlighet att få adoptivförhållande hävt sedan adoptanten avlidit. Härav framgår indirekt — yttrar de sakkunniga — att adoptantens död i och för sig icke, såsom hittills, medför adoptivförhållandets upphörande. I andra stycket av samma paragraf föreskrives att om adoptivbarn efter adoptantens död adopteras av annan, det tidigare adoptivförhållandet skall anses hävt. Rättsverkningarna av adoptivförhållandets hävande regleras i 13 §. Enligt vad där stadgas medför hävandet, såvitt angår adoptivbarnets förhållande till dess skyldemän, ändring med avseende å underhållsskyldighet eller rätt till arv endast om detta i överensstämmelse med särskilda förutsättningar bestäms av domstolen. Är barnet underårigt, skall vårdnaden och förmynderskapet tillkomma den som rätten utser därtill.

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen*:

»Som de sakkunniga påpekat tillgår adoption av spädbarn ofta på så sätt att barnets föräldrar genom förmedling av t. ex. barnavårdsnämnd lämnar samtycke till adoptionen utan att känna till adoptantens namn och bostadsort. Sådan s. k. inblankooption syftar direkt till att avskära barnets förbindelser med den naturliga släkten, samtidigt som den avser att skapa en så nära anknytning mellan barnet samt adoptanten och dennes släkt att barnets ställning väsentligen blir densamma som om adoptivbarnet varit adoptantens eget.

Det torde icke råda någon tvekan om att inblankoförfarandet vid adoption är förenat med betydande fördelar. Barnet kan då lättare växa upp i känslan av att det som ett vanligt barn ingår i adoptantens familj, och för adoptanten blir det mera självklart att i olika hänseenden betrakta barnet som sitt eget. Å andra sidan är det uppenbart att nämnda förfarande också kan medföra vissa olägenheter, framför allt när barnet en gång får vetskap om sin ställning som adoptivbarn. Upplýsning därom torde adoptanten i regel icke böra underlåta att lämna, enär barnet såsom i betänkandet anförts får anses äga en etiskt betingad rätt att när det nått erforderlig mognad få veta sin härstamning. I likhet med de sakkunniga anser jag dock att fördelarna av inblankooption överväger olägenheterna därav. Lagstiftningen bör därför ej lägga några hinder i vägen för tillämpningen av detta förfarande. Tvärtom kan det sägas vara angeläget att lagstiftningen i viss mån uppmuntrar till användningen av inblankooption. Så kommer också faktiskt att ske, därest adoptionsinstitutet reformeras på det sätt som nu föreslås. Det utmärkande för den adoptionsform utan förbehåll om arvsrätt på grund av skyldskap, som ensam upptagits i departementsförslaget, är ju att det rättsliga sambandet mellan barnet och dess naturliga släkt avskäres. Detta är vid inblankooption endast en naturlig konsekvens av att den rent faktiska samhörigheten mellan dem brutits.

Som de sakkunniga påpekat synes något särskilt lagstadgande om tillåtligheten av inblankooption ej erforderligt. I rättspraxis har detta förfarande sedan länge godtagits.»

Lagrådet har icke haft någon erinran mot den föreslagna omgestaltningen av adoptionsinstitutet. Däremot har lagrådet framställt en detaljanmärkning mot det remitterade förslaget, avseende utformningen av 4 kap. 9 §. Vad lagrådet anfört har beaktats i *propositionen*.

Utskottet

Adoptivbarnets enligt förslaget fastare anknytning till adoptanten och dennes släkt kommer, såvitt nu är i fråga, till synes därigenom att adoptantens död icke såsom hittills i och för sig skall medföra att adoptivförhållandet upphör; härför skall fordras särskilt beslut av rätten efter ansökan av adoptivbarnets föräldrar eller en av dem eller ock att barnet adopteras på nytt (4 kap. 12 §). Adoptionens verkan att avskära de rättsliga förbindelserna mellan barnet och dess föräldrar visar sig enligt förslaget däri att föräldrarnas hittillsvarande subsidiära underhållsskyldighet gentemot barnet ävensom dettas underhållsskyldighet mot föräldrarna upphör genom adoptionen. Hävande av adoptionen skall ej heller som hittills medföra att barnet automatiskt återinträder i den rättsliga ställning i förhållande till föräldrarna, som rådde före adoptionens tillkomst. I vilken utsträckning de rättsliga relationerna till föräldrarna skall återupplivas vid adoptionens hävande göres beroende av rättens förordnande i hävningsärendet; i detta skall rätten jämväl — om barnet är underårigt — utse vårdnadshavare och förmyndare (4 kap. 13 §).

De sålunda föreslagna ändringarna i adoptionsinstitutets utformning synes utskottet väl ägnade att förstärka institutets ställning såsom ett från social synpunkt betydelsefullt och ändamålsenligt instrument att skänka en naturlig uppväxtmiljö åt barn, vilkas föräldrar icke finner sig i stånd att själva taga ansvaret för sina barn. Den rättsliga reglering, som adoptionsinstitutet nu föreslås erhålla, torde också helt motsvara vad som såväl från adoptantens som från de naturliga föräldrarnas sida regelmässigt åsyftas med adoptionen; i flera remissvar har framhållits att parterna i adoptionsärenden i stor utsträckning hyser den uppfattningen, att adoption med redan nu gällande regler innebär en fullständig rättslig överflyttning av barnet från den naturliga släkten till adoptanten och dennes släkt. De föreslagna ändringarna torde sålunda ha ett starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Även för adoptivbarnens del kan omgestaltningen av adoptionsinstitutet antagas medföra fördelar, i det adoptivföräldrarnas förstärkta ställning i förhållande till barnets naturliga föräldrar torde skänka adoptivföräldrarna en trygghetskänsla, som normalt underlättar för dem att omfatta barnet med samma känslor som om barnet vore deras eget.

Den i propositionen föreslagna reformeringen av adoptionsinstitutet har utformats med tanke på de vanligaste fallen av adoption, nämligen då adoptanten och barnets föräldrar redan vid adoptionens tillkomst syftar till att barnet skall fullständigt införlivas med adoptantens familj och förbindelserna med den naturliga släkten helt avbrytas. Samma regler skall emel-

lertid gälla även då parterna i adoptionsärendet icke har denna avsikt, exempelvis då adoption sker av en nära anförvant. Det synes likväl icke behöva befaras, att reformen kommer att medföra olägenheter i dylika fall. Den faktiska förbindelsen mellan adoptivbarnet och dess föräldrar kan ju, om detta motsvarar föräldrarnas önskan, trots adoptionen upprätthållas, och om adoptionen häves på annan grund än överenskommelse mellan adoptant och adoptivbarn, torde i nu avsedda fall skäl föreligga för rätten att samtidigt med hävningsbeslutet meddela sådana förordnanden beträffande underhållsskyldighet, vårdnad och rätt till arv, att barnets rättsliga ställning i förhållande till de naturliga föräldrarna blir densamma som före adoptionen.

Med hänsyn till det sagda finner sig utskottet böra tillstyrka de i propositionen föreslagna ändringarna i fråga om adoptionsinstitutets utformning.

20 KAP. 6 §

I denna paragraf stadgas för närvarande att i ärende om antagande av adoptivbarn rätten skall söka inhämta upplysning huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Härjämte lämnas föreskrifter om bland annat rättens skyldighet att inhämta yttrande från barnavårdsnämnd. Såsom av 4 kap. 6 § föräldrabalken framgår får rätten ej giva tillstånd till adoption, med mindre adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen.

I propositionen föreslås att i paragrafen intages en uttrycklig anvisning att rätten i ärendet skall söka inhämta upplysningar, förutom såsom hittills i fråga om vederlag och underhållsbidrag, jämväl angående barnet och adoptanten. Härjämte föreslås att i ett nytt tredje stycke av paragrafen stadgas skyldighet för rätten att i ärende om ny adoption av adoptivbarn, vars adoptant avlidit, lämna vissa av den dödes arvingar tillfälle att yttra sig.

Utskottet

Enligt förslaget till ny lydelse av 4 kap. 12 § skall, om adoptivbarnet efter adoptantens död adopteras av annan, det tidigare adoptivförhållandet anses hävt. I det nya adoptionsärendet skall rätten enligt det föreslagna tillägget till 20 kap. 6 § höra de arvingar efter den avlidne adoptanten, som anges i 2 kap. 3 § föräldrabalken, d. v. s. de arvingar, som i mål om hävande av äktenskaplig börd skulle ha instämts av barnet. Föreskriften här om har av de sakkunniga motiverats med att den verkan den nya adoptionen får för skyldemännen, framför allt i arvsrättsligt hänseende, måste beaktas vid prövningen av den nya adoptionens lämplighet. För den avlidne adoptantens efterlevande make kan emellertid den nya adoptionen icke medföra någon arvsrättslig konsekvens; barnet har redan ärvt adoptanten

och någon arvsrätt mellan dennes make och barnet förefinnes icke. Hörande av maken skulle därför från nu förevarande synpunkt icke vara erforderligt. Avgörande vid bedömandet av den nya adoptionens lämplighet bör vidare — i överensstämmelse med vad som föreskrives i 4 kap. 6 § — vara huruvida adoptionen kan antagas lända barnet till gagn. Om skäl till sådant antagande föreligger torde de arvsrättsliga återverkningarna för den avlidne adoptantens skyldemän — dessa mister genom den nya adoptionen möjligheten att ärva barnet liksom de i vissa situationer också förlorar en arvinge i barnet — icke få hindra den nya adoptionen. Det må framhållas att det icke har ansetts motiverat att föreskriva att adoptionssökandens skyldemän skall höras i ärende om tillstånd till adoption, ehuru sådant tillstånd regelmässigt får en genomgripande betydelse för skyldemännens möjligheter till arv efter adoptionssökanden. Det synes knappast kunna anföras något skäl att tillerkänna det intresse, som den avlidne adoptantens anförvanter kan ha i fråga om arvsrätt mellan dem och barnet, större betydelse än intresset hos adoptionssökandens anförvanter av arvsrätt i förhållande till denne. Med hänsyn till det sagda kan det ifrågasättas huruvida det föreslagna tillägget till 20 kap. 6 § är behövligt. Utskottet finner emellertid att det på annan grund än den i propositionen återgivna kan vara befogat att i det nya adoptionsärendet höra den avlidne adoptantens anförvanter. Dessa torde nämligen efter adoptantens död vara de personer, som äger den bästa kännedomen om barnet, och de bör följaktligen kunna lämna upplysningar av värde för bedömandet av den tillämnade adoptionens lämplighet. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka det föreslagna tillägget.

Punkt 1 i övergångsbestämmelserna

Enligt det i *propositionen* under förevarande punkt föreslagna övergångsstadgandet skall adoptant, där adoptionen ägt rum enligt äldre lag, äga att inom fem år från nya lagens ikraftträdande göra ansökan hos rätten om förklaring att å adoptivförhållandet skall tillämpas vad som är stadgat för det fall att adoption ägt rum enligt nya lagen. Med avseende å sådan ansökan skall bestämmelserna om antagande av adoptivbarn äga motsvarande tillämpning. Det skall emellertid icke vara erforderligt att höra barnets föräldrar, om det kan antagas, att det vid adoptionen var förutsatt att föräldrarna icke skall ha kännedom om vem som adopterade barnet.

I de *sakkunnigas förslag*, vilket på denna punkt upptogs oförändrat i lagrådsremissen, var stadgandet om undantag från skyldigheten att höra föräldrarna så utformat, att hörande av dem skulle kunna underlätas, om det var förutsatt vid adoptionen att föräldrarna icke skulle äga kännedom om adoptivföräldrarnas identitet.

Vid sin granskning av det remitterade förslaget yttrade *lagrådet* bl. a.:

»Lagrådet har ej funnit anledning till erinran mot vare sig det materiella innehållet i förevarande regler eller stadgandet, att bestämmelserna om an-

tagande av adoptivbarn skola äga motsvarande tillämpning med avseende å ansökan om sådan förklaring som ovan omförmäles. Lagrådet finner det även naturligt att den praxis som i fråga om tillstånd att antaga adoptivbarn utbildat sig i och med godtagandet av s. k. inblancoadoption får sin motsvarighet när det gäller meddelande av sådan förklaring som här avses. Vad beträffar undantagsregeln synes det visserligen tveksamt om icke föräldrarnas samtycke städse bör inhämtas. Såsom en remissinstans framhållit kunna allmänna rättsgrundsatser anföras till stöd för en regel av denna innebörd. Då emellertid ett medgivande in blanco i realiteten inneburit att barnets föräldrar medgivit avbrytandet av alla, såväl rättsliga som andra, förbindelser med barnet, vill lagrådet icke motsätta sig upptagandet av en undantagsregel av det föreslagna innehållet. Att undantagsregelns giltighet utsträcker även till vissa andra fall än inblancoadoptioner kan lagrådet däremot icke tillstyrka. Emellertid kan, såsom från ett par håll påpekats, uppstå svårigheter att utreda huruvida inblancoadoption verkligen förelegat, därest undantagsregeln erhåller den av de sakkunniga föreslagna och av departementschefen godtagna lydelsen ('Där vid adoptionen var förutsatt' etc.). I avsaknad av annan utredning torde emellertid adoptantens uppgifter i regel få godtagas. För att utmärka detta synes undantagsregelns avfattning böra jämkas något, förslagsvis genom att de nyss citerade inledningsorden utbytas mot orden 'Kan det antagas att vid adoptionen var förutsatt'.»

Vad lagrådet anfört har, på sätt framgår av det föregående, iakttagits i *propositionen*.

Utskottet

I enlighet med allmänna rättsgrundsatser blir nya lagens regler tillämpliga på alla adoptioner, vartill tillstånd lämnats efter nya lagens ikraftträdande. Detta gäller även om ansökan gjorts dessförinnan. För adoptioner, som medgivits enligt äldre lag, skall i princip de äldre reglerna alltjämt gälla, dock att adoptivbarnets underhållsskyldighet gentemot de naturliga föräldrarna upphör. I övergångsbestämmelsernas punkt 1 öppnas emellertid möjlighet för adoptanter i redan bestående adoptivförhållanden att efter ansökan vinna förklaring av rätten, att de nya reglerna skall i sin helhet gälla, oaktat adoptionen kommit till stånd enligt äldre lag. I sådant ansökningssärende skall bestämmelserna om antagande av adoptivbarn äga motsvarande tillämpning. Till följd härav skall regelmässigt samtycke inhämtas av barnets föräldrar. Enligt en till stadgandet fogad undantagsregel skall det dock icke vara erforderligt att höra föräldrarna, om det kan antagas att vid adoptionen var förutsatt, att adoptivbarnets föräldrar icke skulle ha kännedom om vem som adopterade barnet. Hörande av föräldrarna kan sålunda underlåtas vid de s. k. inblancoadoptionerna.

Såsom lagrådet i sitt yttrande framhållit kan det i ärenden om förklaring enligt punkt 1 i övergångsbestämmelserna ofta visa sig svårt att utreda, huruvida det vid adoptionens tillkomst varit förutsatt att föräldrarna

skulle sakna kännedom om adoptantens identitet; svårigheterna härvidlag blir särskilt framträdande i de enligt erfarenheten icke sällsynta fall, då föräldrarna lämnat sitt medgivande till adoptionen in blanco men adoptantens namn sedermera tillskrivits av den barnavårdstjänsteman, som biträtt i adoptionsärendet. Med hänsyn till den förstärkta ställning i förhållande till adoptivbarnets föräldrar, som de nya reglerna erbjuder adoptanten, torde det kunna förväntas att åtskilliga adoptanter önskar begagna sig av möjligheten att erhålla förklaring att de nya bestämmelserna skall gälla för adoptivförhållandet. Detta önskemål måste anses legitimt och det är till följd härav angeläget att domstolarnas tillämpning av övergångsstadgandet icke kommer att motverka adoptanternas intresse. De förenämnda utredningssvårigheterna får sålunda i tillämpningen icke leda till att domstolarna regelmässigt inhämtar föräldrarnas samtycke. Såsom lagen utformats bör domstolarna i stället ha en ganska vidsträckt befogenhet att underlåta att höra föräldrarna. Har föräldrarna efter adoptionen icke haft någon kontakt med barnet och adoptivhemmet — varom domstolen i ärendet erhåller upplysning från adoptanten och, då barnet är under 18 år, barnavårdsnämnden — ger nämligen detta förhållande ett starkt stöd för antagandet, att det vid adoptionen var förutsatt att föräldrarna icke skulle ha kännedom om adoptantens identitet, och hörande av föräldrarna bör då underlåtas. Utskottet vill jämväl uttala sin anslutning till lagrådets uttalande, att adoptantens uppgifter om vad som avsetts vid adoptionen i regel får godtagas, därest annan utredning saknas. Tillämpas de föreslagna bestämmelserna i enlighet med vad sålunda anförts, synes det icke behöva befaras att adoptanter i någon nämnvärd utsträckning kommer att avhålla sig från att begära förklaring om tillämpning av de nya reglerna; å andra sidan torde de naturliga föräldrarnas rättsställning i förhållande till barnet icke komma att till följd av förklaringen undergå någon förändring, som icke överensstämmer med vad föräldrarna vid adoptionen betraktat som en naturlig följd av att de samtyckte till densamma. Utskottet har sålunda icke någon erinran mot det föreslagna övergångsstadgandet.

5. Förslaget till lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskap till barn utom äktenskap

Detta förslag innefattar flera viktiga ändringar i förhållande till vad nu gäller. Sålunda har bl. a. förslagits vidgade möjligheter att i dylika mål förordna om blodundersökning eller annan antropologisk undersökning. Nyheterna i berörda avseende har samband med den av de sakkunniga behandlade frågan rörande ändrade regler om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap. Ehuru i sistnämnda avseende icke framlägges något förslag i propositionen, utan denna frågas avgörande skjutes på framtiden, har det ändock ansetts lämpligt att genomföra de föreslagna ändringarna rö-

rande blodundersökning m. m. De vidgade möjligheter att genom blodundersökning m. m. fullständiga eller förstärka utredningen i faderskapsmål, som därigenom öppnas, har nämligen enligt såväl departementschefens som lagrådets uppfattning ansetts vara av sådant värde, att man icke heller i nuvarande läge ansett sig böra avstå från dem. Det har också antagits att den nya lagen skulle kunna bidra till att värdefulla erfarenheter vinnes för ett slutligt ståndpunktstagande till utformningen av reglerna om faderskapsprövningen.

En närmare redogörelse för vad som föregått förslaget lämnas å s. 264—276 i propositionen nr 144, vartill utskottet får hänvisa.

Utskottet

Den i förslaget viktigaste utvidgningen innebär att skyldighet att underkasta sig blodundersökning eller annan antropologisk undersökning skall av domstolen kunna åläggas, utom de personer som enligt gällande ordning är undersökningspliktiga, syskon till barnet samt föräldrar till övriga personer, som kan komma i fråga för undersökning. Erinras må att ett förslag av liknande innebörd förelåg till bedömande vid tillkomsten av gällande lag i ämnet men att riksdagen på hemställan av första lagutskottet ställde sig avvisande härtill. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (1949: 34) anförde utskottet, att de anhöriga, varom vore fråga, stode helt utanför rättegången och ofta saknade allt intresse av utgången. Det uttalades vidare, att man, även om det obehag en undersökning medförde i regel vore ringa, dock finge upprätthålla grundsatsen om den kroppsliga okränkbarheten, att en dylik vidsträckt undersökningsplikt säkerligen icke skulle kunna påräkna förståelse bland allmänheten samt att det på vetenskapens dåvarande ståndpunkt endast i mycket få fall föreläge möjlighet att komma till klarhet i faderskapsfrågan genom undersökning av parternas anförvanter.

För tillgodoseende av det från allmänna synpunkter viktiga intresset att komma till ett materiellt riktigt resultat i en faderskapsfråga är de bevismedel, varom här är fråga, av stor betydelse. I den mån vetenskapliga framsteg på området medför förbättrad säkerhet och vidgade möjligheter att utesluta eller fastställa det biologiska faderskapet bör självfallet lagstiftningen, där så kan ske, anpassas därefter. Att på sätt nu föreslagits utvidga undersökningsplikten till vissa anförvanter till parterna kan te sig befogat, därest vad därigenom vinnes i bevishänseende är så betydande, att den enskildes anspråk på kroppslig integritet måste få vika.

Utskottet har rörande värdet av undersökning av berörda anförvanter inhämtat upplysningar från sakkunnigt håll. I avseende å blodundersökningarna har därvid uppgivits, att det numera i ett mycket stort antal fall är av betydelse för såväl möjligheten att utesluta faderskap som för bedömande av faderskapsannolikheten att erhålla blodprov från parternas anförvanter, särskilt deras föräldrar. Vid statens rättskemiska laboratorium företages i ett åttiotal fall årligen blodgruppsbestämningar, vari innefattas på frivillig-

hetens väg tagna prov från dylika anförvanter. I ungefärligen det dubbla antalet fall årligen, där en analys av prov av sistnämnda slag skulle kunnat få betydelse, kan däremot undersökningen till följd av vägran från de berördas sida icke erhålla denna omfattning. Det anses därför vara av betydande värde att erhålla möjlighet att ålägga anförvanterna undersökning. Rörande värdet av att underkasta anförvanterna annan antropologisk undersökning än blodundersökning för bedömningen av faderskapsfrågor synes inom sakkunniga kretsar råda delade meningar. Å ena sidan anses att det endast i sällsynta undantagsfall kan vara av värde att i den nu i praktiken förekommande morfologiska undersökningen inbegripa ifrågavarande anförvanter, medan å andra sidan den meningen också är företrädd att en dylik utvidgning har och för framtiden kan få allt större betydelse. Att utesluta möjligheten av en undersökning av anförvanterna anses dock ej på något håll lämpligt. Det har i sammanhanget också uttalats, att kommande forskning inom biokemien kan förväntas ge möjligheter att för faderskapsbedömning undersöka ärftliga biokemiska egenskaper.

Av vad utskottet sålunda inhämtat synes framgå att blodgruppsforskningen gått starkt framåt sedan förevarande fråga senast behandlades i riksdagen och att betydelsen av att erhålla möjlighet att underkasta anförvanterna en undersökning på senare tid ökat väsentligt vad gäller blodgruppsbestämningarna. Även vad beträffar annan antropologisk undersökning saknas icke skäl att särskilt med tanke på den framtida utvecklingen hålla möjligheten öppen att i sådana fall, där det kan förväntas vara av värde, ålägga jämväl anförvanter undersökningsplikt. Det är sålunda tydligt att nu angivna förhållanden bereder ökad tyngd åt det från allmänna synpunkter berättigade kravet att skapa större bevismöjligheter vid den rättsliga bedömningen av faderskapsfrågor. Med hänsyn härtill vill utskottet, oaktat vad tidigare invänts om att ifrågavarande anförvanter såsom utomstående ofta saknar allt intresse av avgörandet alltjämt äger giltighet, icke motsätta sig den föreslagna utvidgningen av undersökningsskyldigheten. Det må emellertid erinras om att enligt förslaget förordnande om undersökning av de ifrågavarande anförvanterna icke får meddelas i andra fall än då den utredning, som eljest står till buds, icke ger tillräckliga möjligheter att fastställa faderskapet utan behöver fullständigas. Utskottet vill understryka betydelsen av att detta krav strängt upprätthålles i tillämpningen, enär det är av vikt att den personkrets det här gäller icke onödigtvis tvingas att underkasta sig undersökning. Det måste förväntas att begagnandet av denna möjlighet föregås av ett noggrant övervägande från domstolarnas sida rörande åtgärdens betydelse i bevishänseende. Det är tydligt att annan antropologisk undersökning än blodundersökning för närvarande endast i undantagsfall bör kunna påtvingas dessa personer.

Utskottet vill i detta sammanhang ifrågasätta om icke annan antropologisk undersökning än blodundersökning borde närmare regleras genom på administrativ väg utfärdade tillämpningsföreskrifter. Måhända skulle härigenom kunna givas vissa normer rörande arten av och metoderna för dylika

undersökningar. Under alla förhållanden synes det för vinnande av enhetlighet önskvärt att föreskrift meddelas om att medicinalstyrelsen för varje fall skall utse undersökare och företaga granskning av undersökningsresultaten. Tillämpningsföreskrifterna kan sedan kompletteras och ändras allteftersom nya vetenskapliga forskningsrön så föranleder.

En annan ändring som föreslås avser det fall att i mål av förevarande slag även man, som icke är part, i vissa fall skall vara skyldig att underkasta sig undersökning, som i lagen avses. Enligt gällande rätt kräves här för att det kan hållas för visst att mannen haft samlag med modern under konceptionstiden, medan förslaget innebär att förordnande om undersökning skall få meddelas, där anledning förekommer till antagande att sådant samlag ägt rum. Denna uppmjukning av förutsättningarna har motiverats av att enligt det i lagrådsremissen upptagna förslaget till ändring av reglerna om fastställande av faderskap möjlighet öppnats att i rättegången inåfraga även annan man än den ursprungligen instämde och att det under sådana förhållanden vore ändamålsenligt att underlätta för domstolen att ålägga honom skyldighet att dessförinnan underkasta sig undersökning. Då ändring i reglerna om fastställande av faderskap icke längre föreslås, kunde det synas mest följdriktigt att behålla nuvarande mera begränsade regel. Utskottet anser emellertid icke erforderligt att föreslå ändring i det framlagda förslaget härutinnan. Undersökning i fall som här avses torde i regel bliva av ringa värde, därest det icke klarlägges att den utom processen stående mannen verkligen haft samlag med modern. Bevisning rörande detta faktum är enligt gällande ordning, vari som nyss nämnts nu icke föreslås ändring, tillåten endast i mycket begränsad omfattning, och undersökning som här sägs bör självfallet icke tillgripas annat än i den omfattning det kan få betydelse i målet. Under sådana förhållanden kan någon nämnvärd förändring i rättstillämpningen icke väntas följa av den föreslagna ändringen. Härtill kommer att förevarande villkor i gällande rätt måhända kan anses ha erhållit en mera snäv utformning än som varit påkallat av förhållandena.

6. Ikraftträdandebestämmelser

Utskottet

I propositionen föreslås, att nya ärvdabalken och därmed sammanhängande lagstiftning skall träda i kraft den 1 januari 1959. Med hänsyn till de viktiga nyheterna beträffande adoptionsinstitutet är det angeläget att låta den nya lagstiftningen träda i tillämpning snarast möjligt. Ett ikraftträdande i enlighet med förslaget synes dock ägnat att väcka betänkligheter ur andra synpunkter. Att ytterst kort tid förflyter mellan utfärdandet och ikraftträdandet av den nya lagstiftningen, som överspannar ett vittomfattande rättsområde, kan nämligen vålla olägenhet så till vida att både myndigheter och enskilda, vilkas verksamhet beröres därav, icke beredes till-

räckligt utrymme att skaffa sig kunskap om de nya reglerna. Till detta kommer att på en punkt, nämligen i anslutning till den nya lagen om blodundersökning m. m., torde erfordras kompletterande, i administrativ väg utfärdade tillämpningsföreskrifter. Enligt vad som upplysts kan arbetet härmed icke utan svårigheter slutföras i tillräckligt god tid före ikraftträdandet. Vid övervägande av dessa omständigheter har utskottet kommit till den uppfattningen att ikraftträdandet av den nya lagstiftningen bör något uppskjutas. På grund härav vill utskottet förorda, att den nya ärvdabalken och de lagar, som i övrigt genom propositionen förelagts riksdagen till antagande, får träda i kraft den 1 juli 1959.

Utskottets hemställan

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till ärvdabalk;

B) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om införande av nya ärvdabalken — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen däri, att de i 1 § första stycket intagna orden »den 1 januari 1959» utbytes mot orden »den 1 juli 1959»;

C) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i övriga genom propositionen framlagda lagförslag — måtte för sin del antaga dessa lagförslag med den ändringen beträffande vart och ett av dem att de i slutbestämmelserna intagna orden »den 1 januari 1959» utbytes mot orden »den 1 juli 1959».

Stockholm den 6 november 1958

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Lindblom, Per Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, fru Gärde Widemar och herr Arvidson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Landgren, Hedqvist, fru Johansson, herr Onsjö, fru Boman, herr Fröding och fru Löfqvist.

Reservation

*vid förslaget till lag angående blodundersökning m. m. i mål om äkten-
skaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap*

av fru Sjöström-Bengtsson och fru Löfqvist.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	54
Lagförslag	
Ärvdabalk	1
Lag om införande av nya ärvdabalken	37
Lag om ändring i giftermålsbalken	38
Lag om ändring i föräldrabalken	39
Lag om ändring i rättegångsbalken	49
Lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap	51
Lag angående ändrad lydelse av 3, 4 och 6 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång	52
Förslagets allmänna innebörd	56
Utskottet	65
Förslaget till ärvdabalk	
4 kap. 1 och 2 §§ (arvsrätt vid adoptivförhållande)	66
Utskottet	71
Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken	
4 kap. (om adoption)	73
Utskottet	77
20 kap. 6 §	78
Utskottet	78
Övergångsbestämmelserna	79
Utskottet	80
Förslaget till lag angående blodundersökning m. m.	81
Utskottet	82
Ikraftträdandebestämmelser	84
Utskottet	84
Utskottets hemställan	85
Reservationer	86